

ТЕМА 2

Аналіз фінансових ресурсів та їх розміщення в активах

- 2.1. Характеристика активів і пасивів балансу
- 2.2. Актив скороченого аналітичного балансу, його горизонтальний і вертикальний аналіз
- 2.3. Пасив скороченого аналітичного балансу, його горизонтальний і вертикальний аналіз
- 2.4. Класифікація видів активів і пасивів
- 2.5. Аналіз необоротних активів
- 2.6. Аналіз оборотних активів
- 2.7. Аналіз співвідношення власного і позикового капіталу

2.1. Характеристика активів і пасивів балансу

Основним джерелом інформації для аналізу фінансового стану підприємства є *баланс (звіт про фінансовий стан)* (форма № 1 фінансової звітності). Його значущість настільки вагома, що аналіз фінансового стану називають аналізом балансу.

Форма і склад статей балансу (звіту про фінансовий стан) визначаються НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [24]. Питання розкриття інформації за статтями балансу (звіту про фінансовий стан) розглядається у Методичних рекомендаціях щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 28 березня 2013 р. № 433 [22].

Аналіз фінансового стану підприємства починається з оцінювання складу, структури та динаміки сукупного капіталу. *Сукупний капітал* – це підсумок (валюта) балансу, що, з одного боку, показує загальну суму засобів, які має у своєму розпорядженні підприємство (актив), а з іншого – суму джерел утворення цих засобів (пасив).

Сучасний баланс (звіт про фінансовий стан) значною мірою наближений до балансів, які складаються у більшості країн світу. Він має *три розділи в активі та чотири розділи в пасиві*. Загальна вартість майна (джерел формування капіталу) підприємства дорівнює **валюті балансу** (рядок 1300 = рядок 1900). Валюта балансу розглядається як облікова (балансова) вартість підприємства.

Якщо актив балансу позначити через A , пасив – через P , розділи активу – A_I, A_{II}, A_{III} , розділи пасиву – $P_I, P_{II}, P_{III}, P_{IV}$, статті активу – $a_1, a_2, a_3, \dots, a_n$, статті пасиву – $p_1, p_2, p_3, \dots, p_n$, можна побудувати *математичні моделі рівності балансу*.

Підсумок активу балансу дорівнює сумі необоротних активів (A_I), оборотних активів (A_{II}), і необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття (A_{III}):

$$A = AI + AII + AIII. \quad (2.1)$$

$$\text{Одночасно } A = a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_n. \quad (2.2)$$

$$\text{Отже, } A = AI + AII + AIII = a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_n. \quad (2.3)$$

Підсумок пасиву балансу дорівнює сумі власного капіталу (II), довгострокових зобов'язань і забезпечень (III), поточних зобов'язань і забезпечень (IIII) і зобов'язань, пов'язаних з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (IIIV):

$$П = ПI + ПII + ПIII + ПIV. \quad (2.4)$$

$$\text{Одночасно } П = п_1 + п_2 + п_3 + \dots + п_n. \quad (2.5)$$

$$\text{Отже, } П = ПI + ПII + ПIII + ПIV = n_1 + n_2 + n_3 + \dots + n_n. \quad (2.6)$$

Таким чином, рівність активу і пасиву балансу відображається за допомогою таких моделей:

$$A = П; \quad (2.7)$$

$$AI + AII + AIII = ПI + ПII + ПIII + ПIV; \quad (2.8)$$

$$a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_n = n_1 + n_2 + n_3 + \dots + n_n. \quad (2.9)$$

Економічні ресурси підприємства забезпечуються зобов'язаннями і капіталом власників:

$$\text{Активи} = \text{Зобов'язання} + \text{Власний капітал}.$$

Наведене співвідношення називається **основним балансовим рівнянням**. Елементами балансу, безпосередньо пов'язаними з оцінюванням фінансового стану підприємства та змін у ньому, є:

- активи;
- зобов'язання;
- власний капітал.

Активи (НП(С)БО 1) – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Визначення активів містить кілька ключових положень:

1) *виникнення активів у результаті минулих подій*, тобто господарська операція чи інша подія, що забезпечує збільшення прав на вигоду або контроль над нею, вже відбулася;

2) *здійснення контролю підприємством*, що дає йому можливість контролювати майбутні вигоди, які очікується одержати від використання ресурсів;

3) *майбутні економічні вигоди*, втілені в активи, є потенціалом, який сприяє надходженню грошових коштів.

Кожне підприємство, враховуючи характер використання майна (господарських засобів) та особливості діяльності, поділяє активи:

- на *необоротні активи*;
- *оборотні активи*.

Необоротні активи (НП(С)БО 1) – всі активи, що не є оборотними. Отже, необоротні активи – це ресурси, які утримуються підприємством більше дванадцяти місяців або одного операційного циклу (якщо він перевищує дванадцять місяців) з метою отримання у майбутньому економічних вигод, пов'язаних з їх використанням.

До *необоротних активів* (розділ I активу балансу «Необоротні активи», рядок 1095) належать:

- нематеріальні активи;
- незавершені капітальні інвестиції;
- основні засоби;
- інвестиційна нерухомість;
- довгострокові біологічні активи;
- довгострокові фінансові інвестиції;
- довгострокова дебіторська заборгованість;
- відстрочені податкові активи;
- інші необоротні активи.

Оборотні активи (НП(С)БО 1) – гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Операційний цикл – проміжок часу між придбанням запасів для провадження діяльності і отриманням грошей та їх еквівалентів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг.

До *оборотних активів* (розділ II активу «Оборотні активи», рядок 1195) належать:

- запаси;
- поточні біологічні активи;
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги;
- дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами, з бюджетом (у тому числі з податку на прибуток);
- інша поточна дебіторська заборгованість;
- поточні фінансові інвестиції;
- гроші та їх еквіваленти;
- витрати майбутніх періодів;
- інші оборотні активи.

Оборотні активи можуть перебувати у сфері виробництва (виробничі запаси, поточні біологічні активи, незавершене виробництво) та у сфері обігу (готова продукція, товари, кошти у розрахунках, короткострокові фінансові вкладення, гроші в касі, на рахунках у банках тощо).

У розділі III активу балансу «*Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття*» (рядок 1200) відображається вартість необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу, що визначається відповідно до НП(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність».

Актив балансу побудовано за *принципом нетто-балансу*: основні засоби і нематеріальні активи враховуються за залишковою вартістю; інвестиційна нерухомість – за справедливою вартістю; дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – за чистою реалізаційною вартістю; запаси – за вирахуванням недостач, уцінок, знижок.

Підприємство формує свої активи за рахунок власних і залучених

джерел (капіталу), що визначаються як його *пасиви*. До пасивів балансу (звіту про фінансовий стан) належать власний капітал і зобов'язання.

Власний капітал (K) – різниця між активами (A) і зобов'язаннями (З) підприємства [30]:

$$K = A - З. \quad (2.10)$$

Власний капітал є основою для започаткування і продовження господарської діяльності підприємства, одним із найважливіших показників, оскільки виконує *функції*:

1) довгострокового фінансування (забезпечення безперервності діяльності) – перебуває в розпорядженні підприємства необмежено довго;

2) фінансування ризику – власний капітал є гарантією захисту капіталу кредиторів і відшкодування збитків;

3) самостійності та влади (участі в управлінні підприємством) – величина власного капіталу визначає рівень фінансової незалежності та впливу власника;

4) розподілу доходів, прибутків та активів – частки окремих власників у капіталі є основою під час розподілу фінансового результату і майна у разі ліквідації підприємства.

До *власного капіталу* (розділ I пасиву балансу «Власний капітал», рядок 1495) належать:

- зареєстрований (пайовий) капітал;
- капітал у дооцінках;
- додатковий капітал;
- резервний капітал;
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток);
- неоплачений капітал;
- вилучений капітал.

Зобов'язання (НП(С)БО 1) – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Відповідно до НП(С)БО 11 «Зобов'язання» з метою бухгалтерського обліку зобов'язання поділяються:

- ◆ на довгострокові зобов'язання;
- ◆ поточні зобов'язання;
- ◆ забезпечення;
- ◆ непередбачені зобов'язання;
- ◆ доходи майбутніх періодів.

Залежно від строку погашення зобов'язання поділяються на *поточні* та *довгострокові*.

Поточні зобов'язання – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу. **Довгострокові зобов'язання** – всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

Забезпечення – зобов'язання з невизначеними сумою або часом по-

гашення на дату балансу. Забезпечення можуть бути як поточними, так і довгостроковими, і створюються для відшкодування наступних (майбутніх) операційних витрат:

- на виплату відпусток працівникам;
- додаткове пенсійне забезпечення;
- виконання гарантійних зобов'язань;
- реструктуризацію;
- виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів тощо.

Довгострокові зобов'язання (розділ II пасиву балансу «Довгострокові зобов'язання і забезпечення», рядок 1595) включають:

- відстрочені податкові зобов'язання;
- довгострокові кредити банків;
- інші довгострокові зобов'язання;
- довгострокові забезпечення;
- цільове фінансування.

Поточні зобов'язання (розділ III пасиву балансу «Поточні зобов'язання і забезпечення», рядок 1695) включають:

- короткострокові кредити банків;
- поточну кредиторську заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями; товари, роботи, послуги; розрахунками з бюджетом, у тому числі з податку на прибуток; розрахунками зі страхування; розрахунками з оплати праці; розрахунками з учасниками; розрахунками із внутрішніх розрахунків;

- поточні забезпечення;
- доходи майбутніх періодів;
- інші поточні зобов'язання.

У розділі IV пасиву «Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття» (рядок 1700) відображаються зобов'язання, що визначаються відповідно до П(С)БО 27.

Принцип нетто-балансу стосовно інформації пасиву виявляється у тому, що власний капітал відображається за фактично вкладеною сумою з вирахуванням непокритих збитків.

Від того, який капітал є в розпорядженні суб'єкта господарювання, наскільки оптимальна його структура та як ефективно він трансформується в основні й оборотні засоби, залежать фінансовий стан і результати діяльності підприємства.

2.2. Актив скороченого аналітичного балансу, його горизонтальний і вертикальний аналіз

Важливим напрямом загального оцінювання фінансового стану суб'єкта господарювання є аналіз його майнового стану за інформацією балансу (звіту про фінансовий стан). **Майновий стан** – це одна з характеристик фінансового стану підприємства, за допомогою якої оцінюється склад,

розміщення, структура та динаміка активів (майна) і пасивів (власного капіталу та зобов'язань).

Аналіз складу, структури та динаміки активів і пасивів підприємства на підставі даних балансу може проводитись одним із таких способів:

⇒ без попередньої зміни статей балансу;

⇒ за допомогою побудови скороченого аналітичного балансу шляхом об'єднання однорідних за складом балансових статей;

⇒ додатковим коригуванням статей балансу на індекс інфляції.

Один із фундаторів балансознавства М. О. Блатов у 20-ті роки ХХ ст. запропонував методику дослідження структури та динаміки активів і пасивів за допомогою **скороченого аналітичного балансу**.

Скорочений (інші назви: порівняльний, спрощений) аналітичний баланс утворюється з вихідного балансу шляхом об'єднання в окремі групи однорідних за складом та економічним змістом статей і доповнення його відповідними показниками структури, динаміки та структурної динаміки, що характеризують статику і динаміку майнового стану підприємства.

Враховуючи структурну побудову активу балансу (звіту про фінансовий стан) згідно НП(С)БО 1, у табл. 2.1 наведено *варіант активу скороченого аналітичного балансу*.

Таблиця 2.1

Актив скороченого аналітичного балансу

№ з/п	Вид активів (майна)	Порядок розрахунку за даними форми № 1 (рядки)
	Майно – всього	1300
1.	Необоротні активи	1095
1.1	Основні засоби	1010
1.2	... ¹	...
2.	Оборотні активи	1195
2.1	Запаси	1100
2.1.1	Виробничі запаси ²	1101
2.1.2	Незавершене виробництво ²	1102
2.1.3	Готова продукція і товари ²	1103+1104
2.2	Поточні біологічні активи	1110
2.3	Поточна дебіторська заборгованість	сума із 1125 по 1155 (без 1136)
2.4	Гроші та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції	1160+1165
2.5	Витрати майбутніх періодів	1170
2.6	Інші оборотні активи	1120 ² +1180 ² +1190
3.	Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200

1. Можуть наводитись інші важливі для підприємства види необоротних активів.

2. Додаткові статті (додаток В).

Залежно від змісту інформації вихідного балансу підприємства актив

скороченого аналітичного балансу може бути розширено за рахунок включення додаткових видів майна, що є важливими для функціонування саме цього підприємства.

Інформація скороченого аналітичного балансу досліджується з використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу. У процесі **горизонтального (часового) аналізу** визначаються абсолютні та відносні зміни у динаміці величин окремих видів активів і пасивів.

Показниками горизонтального аналізу активу скороченого аналітичного балансу є:

- величини майна та його видів станом на кінець базового і звітного періодів;
- абсолютні зміни видів активів (у тисячах гривень);
- відносні зміни видів активів (темپ приросту у відсотках);
- абсолютне значення одного відсотка приросту величин майна та його видів – відношення абсолютної зміни до темпу приросту у відсотках.

Вертикальний (структурний) аналіз передбачає дослідження структури активу і пасиву балансу, тобто частки окремих видів майна і джерел формування капіталу у валюті балансу та підсумку його розділів.

Показниками вертикального аналізу активу скороченого аналітичного балансу є:

- частка окремих видів майна у валюті балансу та підсумку його розділів станом на кінець базового і звітного періодів;
- зміни частки (у відсоткових пунктах);
- зміни окремих видів майна у відсотках до загальної зміни валюти балансу (показник динаміки структурних змін).

Перевагою вертикального аналізу порівняно з горизонтальним є можливість зіставлення структурних показників балансів різних за величиною активів підприємств аналогічної сфери діяльності, а також структурних показників у динаміці за суттєвої зміни абсолютних величин статей балансу.

Аналіз структури майна (активів) проводиться за системою структурних показників, серед яких частка (у відсотках):

- необоротних активів у майні;
- оборотних активів у майні;
- основних засобів у майні;
- основних засобів у необоротних активах;
- запасів у майні;
- запасів в оборотних активах;
- готової продукції і товарів у майні;
- готової продукції і товарів в оборотних активах;
- поточної дебіторської заборгованості в майні;
- поточної дебіторської заборгованості в оборотних активах;
- грошей і поточних фінансових інвестицій у майні;
- грошей і поточних фінансових інвестицій в оборотних активах та інші.

У цілому під час оцінювання майнового стану підприємства прийоми горизонтального і вертикального аналізу скороченого аналітичного балансу тісно поєднуються та взаємодоповнюють один одного.

Аналіз складу, структури та динаміки майна (активів) передбачає формулювання *комплексних висновків*, у яких зазначаються *позитивні та негативні ознаки і тенденції в майновому стані підприємства*.

До *основних позитивних характеристик* майнового стану з погляду загальної інформації активу балансу (звіту про фінансовий стан) належать такі.

1. *Збільшення загальної вартісної оцінки активів* (з урахуванням рівня інфляції), що свідчить про нарощування майнового потенціалу підприємства, його фінансової ваги на ринку. Збільшення валюти балансу вказує, як правило, на зміцнення економічного потенціалу підприємства, зростання його виробничих можливостей.

Аналізуючи збільшення валюти балансу в динаміці, необхідно враховувати фактори, які на це вплинули. Якщо приріст активів відбувається за рахунок таких видів майна, як основні засоби, довгострокові фінансові інвестиції, нематеріальні активи, запаси, довгострокові та поточні біологічні активи, гроші та їх еквіваленти й інших «позитивних» статей, то це оцінюється позитивно та свідчить про перспективи економічного зростання. Якщо приріст активів відбувається переважно за рахунок «негативних» статей (наприклад, довгострокова і поточна (за видами) дебіторська заборгованість), така тенденція буде оцінюватися негативно.

Крім того, необхідно враховувати вплив інфляційного фактора. Якщо темп приросту майна перевищує макроекономічний показник рівня інфляції за відповідний період, то це означає зростання не тільки номінальної (балансової), а й реальної вартісної оцінки активів. Наприклад, за рік валюта балансу збільшилася на 7,8 % за рівня інфляції 4,6 %. У цьому випадку зростання реальної вартісної оцінки активів становитиме 3,1 % ($1,078 \div 1,046$).

Баланс, який аналізується без урахування впливу інфляції, є джерелом недостатньо об'єктивної інформації, тому користувачі можуть прийняти рішення, не адекватні реальним процесам, оскільки різні види майна втрачають свою вартість з різною швидкістю. Наприклад, гроші та їх еквіваленти, а також дебіторська заборгованість у зв'язку з інфляцією втрачають вартість і спричиняють збитки підприємства на суму зменшення купівельної спроможності грошових коштів. Отже, об'єктивно оцінити фінансовий стан підприємства можливо тільки з урахуванням впливу інфляції на інформацію балансу та інших форм фінансової звітності.

2. *Перевищення темпу приросту оборотних активів* (зокрема, *запасів*) над темпом приросту необоротних активів (зокрема, *основних засобів*), що зумовлює зростання частки оборотних активів у майні. Така динаміка забезпечує зменшення ризику компенсації авансованого капіталу та підвищення його віддачі за рахунок прискорення оборотності активів.

Загальну структуру активів характеризує *коефіцієнт співвідношення*

оборотних і необоротних активів, або коефіцієнт мобільності майна як відношення оборотних активів до вартості всього майна.

Для того щоб зробити об'єктивні висновки про причини змін пропорцій у структурі активів, необхідно провести більш детальний аналіз розділів та окремих статей активу балансу.

Оцінюючи інформацію розділу I активу балансу (звіту про фінансовий стан) «Необоротні активи», необхідно враховувати, що:

⇒ наявність нематеріальних активів, значна частка приросту нематеріальних активів у загальній зміні величини необоротних активів характеризує обрану підприємством стратегію як інноваційну, оскільки кошти вкладаються в інтелектуальну власність;

⇒ аналогічні високі показники за довгостроковими фінансовими інвестиціями вказують на фінансово-інвестиційну стратегію розвитку підприємства;

⇒ якщо основні засоби і незавершені капітальні інвестиції становлять найбільшу частку в необоротних активах, це може свідчити про орієнтацію на створення матеріальних умов для розширення основної діяльності;

⇒ підвищення частки довгострокової дебіторської заборгованості в необоротних активах негативно впливає на ефективність діяльності підприємства;

⇒ зниження коефіцієнта зносу (відповідно підвищення коефіцієнта придатності) основних засобів свідчить про поліпшення функціонального стану необоротних активів.

Формулюючи висновки за результатами аналізу складу, структури та динаміки оборотних активів, тобто статей розділу II активу балансу (звіту про фінансовий стан) «Оборотні активи», мають на увазі, що:

1) абсолютний приріст грошей та їх еквівалентів, зростання їхньої частки в майні та оборотних активах свідчить про створення умов для підвищення рівня платоспроможності, а відтак і зміцнення фінансового стану підприємства. Разом із тим наявність значних залишків грошових коштів упродовж тривалого періоду часу може бути результатом нераціонального їх використання. Гроші мають швидко залучатися у господарську діяльність для отримання прибутку шляхом розширення виробництва або здійснення інвестиційних вкладень;

2) під час вивчення структури оборотних активів необхідно звернути особливу увагу на тенденції змін таких видів, як запаси і поточні біологічні активи. Зокрема, підвищення частки виробничих запасів може свідчити:

- про нарощування виробничого потенціалу підприємства;
- прагнення за рахунок вкладень у матеріальні оборотні ресурси захистити грошові активи від знецінення під впливом інфляції;
- нераціональність обраної стратегії господарювання, внаслідок якої значна частина оборотних активів іммобілізується у виробничих запасах, ліквідність яких переважно є невисокою.

Перевищення темпу приросту готової продукції і товарів над темпа-

ми приросту майна й оборотних активів може бути ознакою накопичення проблем у збутовій діяльності, неефективності маркетингової стратегії підприємства;

3) позитивною характеристикою майнового стану є зменшення сум поточної дебіторської заборгованості за видами та в цілому, зниження її частки в майні та оборотних активах.

Одночасно слід зазначити, що зростання дебіторської заборгованості не завжди оцінюється суто негативно. Якщо підприємство розширює свою діяльність, збільшує чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), це, очевидно, супроводжується зростанням кількості контрагентів і, як правило, сум дебіторської заборгованості. Головне, щоб темп приросту дебіторської заборгованості не перевищував темпи приросту оборотних активів і майна в цілому. Також необхідно відрізнити нормальну і прострочену дебіторську заборгованість. Наявність останньої створює фінансові труднощі, оскільки підприємство відчуває нестачу фінансових ресурсів для придбання запасів, виплати заробітної плати тощо.

За методикою, наведеною в активі скороченого аналітичного балансу (табл. 2.1), проведемо горизонтальний і вертикальний аналіз майна підприємства (табл. 2.2). Розрахунки виконаємо за інформацією форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за базовий і звітний роки (додатки А, Б).

Таблиця 2.2

Горизонтальний і вертикальний аналіз майна підприємства (станом на кінець року)

Вид активів (майна)	Базовий рік		Звітний рік		Зміни (+,-)		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в. п.	у %
А	1	2	3	4	5=3-1	6=4-2	7=5÷1×100
Майно – всього	58413	100,0	65533	100,0	+7120	-	+12,2
1. Необоротні активи	27149	46,5	36722	56,0	+9573	+9,5	+35,3
1.1. Основні засоби	23205	39,7	27601	42,1	+4396	+2,4	+18,9
1.2. Довгострокові біологічні активи	3191	5,5	3774	5,8	+583	+0,3	+18,3
1.3. Довгострокові фінансові інвестиції	155	0,3	4893	7,5	+4738	+7,2	у 31,6 р. б.
2. Оборотні активи	31264	53,5	28811	44,0	-2453	-9,5	-7,8
2.1. Запаси	15664	26,8	17687	27,0	+2023	+0,2	+12,9
2.1.1. Виробничі запаси	4695	8,0	5052	7,7	+357	-0,3	+7,6

Продовж. табл. 2.2

А	1	2	3	4	5	6	7
2.1.2. Незавершене виробництво	4091	7,0	3722	5,7	-369	-1,3	-9,0
2.1.3. Готова продукція і товари	6878	11,8	8913	13,6	+2035	+1,8	+29,6
2.2. Поточні біологічні активи	6264	10,7	6940	10,6	+676	-0,1	+10,8
2.3. Поточна дебіторська заборгованість	8848	15,2	2046	3,1	-6802	-12,1	-76,9
2.4. Гроші та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції	433	0,7	2018	3,1	+1585	+2,4	у 4,7 р. б.
2.5. Витрати майбутніх періодів	55	0,1	120	0,2	+65	+0,1	у 2,2 р. б.

Результати горизонтального і вертикального аналізу майна (табл. 2.2) свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією активу балансу. До позитивних характеристик майнового стану належать такі:

- у звітному році порівняно з базовим вартість майна збільшилася на 7120 тис. грн, або 12,2 %, що свідчить про нарощування майнового потенціалу підприємства. Необоротні активи зросли на 9573 тис. грн (35,3 %), а оборотні активи зменшилися на 2453 тис. грн (7,8 %);

- темп приросту майна (12,2 %) перевищив макроекономічний показник рівня інфляції (4,6 % у звітному році). У результаті відбулося зростання реальної вартісної оцінки активів на 7,3 % ($1,122 \div 1,046 \times 100 - 100 = +7,3$ %);

- необоротні активи представлені насамперед основними засобами, вартість яких збільшилася на 4396 тис. грн, або 18,9 %. Темп приросту основних засобів перевищив темпу приросту майна в цілому, що зумовило зростання їх частки в майні з 39,7 до 42,1 %. Це свідчить про поліпшення матеріальних умов для розширення основної діяльності підприємства;

- також у складі необоротних активів зросли довгострокові біологічні активи (на 583 тис. грн, або 18,3 %) і довгострокові фінансові інвестиції (на 4738 тис. грн, або в 31,6 раза);

- серед оборотних активів суттєво скоротилася поточна дебіторська заборгованість (на 6802 тис. грн, що становить 76,9 %). Зниження частки поточної дебіторської заборгованості в майні з 15,2 % у базовому році до 3,1 % у звітному році (на 12,0 в. п.) свідчить про відчутне поліпшення стану розрахунків підприємства з дебіторами;

- серед видів оборотних активів найбільший темп зростання мають

гроші та їх еквіваленти і поточні фінансові інвестиції (4,7 раза), їх частка в майні станом на кінець звітнього року підвищилася до 3,1 %, що створює передумови для кращого оцінювання ліквідності балансу та платоспроможності підприємства.

Водночас є й негативні характеристики майнового стану, зокрема:

- темп приросту виробничих запасів (7,6 %) менший за темп приросту основних засобів (18,9 %), при цьому частка виробничих запасів у майні знизилася з 8,0 до 7,7 %. Така динаміка вказує на зниження рівня забезпеченості основних засобів матеріальними оборотними ресурсами;

- вартість готової продукції і товарів збільшилася на 2035 тис. грн (29,6 %), їх частка в майні зросла з 11,8 до 13,6 %, що може свідчити про зниження ефективності маркетингової політики підприємства.

За системою структурних показників (табл. 2.3) додатково проаналізуємо структуру майна (активів) підприємства.

Таблиця 2.3

**Показники структури майна (активів) підприємства
(станом на кінець року), %**

Показник	Базовий рік	Звітний рік	Відхилення (+,-), в. п.
Частка:			
необоротних активів у майні	46,5	56,0	+9,5
оборотних активів у майні	53,5	44,0	-9,5
основних засобів у майні	39,7	42,1	+2,4
основних засобів у необоротних активах	85,5	75,2	-10,3
запасів у майні	26,8	27,0	+0,2
запасів в оборотних активах	50,1	61,4	+11,3
готової продукції і товарів у майні	11,8	13,6	+1,8
готової продукції і товарів в оборотних активах	22,0	30,9	+8,9
поточної дебіторської заборгованості в майні	15,2	3,1	-12,1
поточної дебіторської заборгованості в оборотних активах	28,3	7,1	-21,2
грошей і поточних фінансових інвестицій у майні	0,7	3,1	+2,4
грошей і поточних фінансових інвестицій в оборотних активах	1,4	7,0	+5,6

За рівнем і динамікою показників структури майна (активів) (табл. 2.3) позитивними характеристиками майнового стану підприємства є:

- підвищення частки основних засобів у майні на 2,4 в. п. (із 39,7 до 42,1 %);

- зниження частки поточної дебіторської заборгованості: в майні – на 12,1 в. п. (із 15,2 до 3,1 %), в оборотних активах – на 21,2 в. п. (із 28,3 до 7,1 %);

- зростання частки грошей і поточних фінансових інвестицій: у

майні – на 2,4 в. п. (із 0,7 до 3,1 %), в оборотних активах – на 5,6 в. п. (із 1,4 до 7,0 %).

Негативною тенденцією в майновому стані підприємства за показниками структури активів є зростання частки готової продукції і товарів: у майні – на 1,8 в. п. (із 11,8 до 13,6 %), в оборотних активах – на 8,9 в. п. (із 22,0 до 30,9 %).

Отже, своєчасне дослідження наявних ознак і тенденцій дає змогу оперативно реагувати на зміни в складі та структурі активів шляхом обґрунтування комплексу заходів щодо поліпшення майнового і в цілому фінансового стану підприємства.

2.3. Пасив скороченого аналітичного балансу, його горизонтальний і вертикальний аналіз

Аналіз джерел формування капіталу підприємства проводиться за допомогою *скороченого аналітичного балансу*, що утворюється з вихідного балансу шляхом об'єднання в окремі групи однорідних за складом та економічним змістом статей. Враховуючи структурну побудову пасиву балансу (звіту про фінансовий стан) згідно з НП(С)БО 1, у табл. 2.4 наведено *варіант пасиву скороченого аналітичного балансу*.

Таблиця 2.4

Пасив скороченого аналітичного балансу

№ з/п	Вид пасивів (джерел формування капіталу)	Порядок розрахунку за даними форми № 1 (рядки)
	Джерела формування капіталу – всього	1900
1.	Власний капітал	1495
1.1	Зареєстрований (пайовий) капітал	1400
1.2	... ¹	...
2.	Зобов'язання і забезпечення	1595+1695+1700
2.1	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1595
2.2	Поточні зобов'язання і забезпечення	1695
2.2.1	Поточна кредиторська заборгованість	сума із 1610 по 1650 ²
2.3	Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700

1. Можуть наводитись інші важливі для підприємства види власного капіталу.

2. Без урахування ряд. 1621. Включаючи додаткові статті: ряд. 1635, 1640, 1645, 1650 (додаток В).

З урахуванням змісту інформації вихідного балансу підприємства пасив скороченого аналітичного балансу може бути розширено за рахунок включення додаткових видів джерел формування капіталу.

Для оцінювання інформації пасиву скороченого аналітичного балан-

су використовують *прийоми горизонтального і вертикального аналізу*. Зокрема, до *показників горизонтального аналізу пасиву скороченого аналітичного балансу* належать:

- величини джерел формування капіталу та його видів станом на кінець базового і звітного періодів;
- абсолютні зміни видів пасивів (у тисячах гривень);
- відносні зміни видів пасивів (темپ приросту у відсотках);
- абсолютне значення одного відсотка приросту величин джерел формування капіталу та його видів – відношення абсолютної зміни до темпу приросту у відсотках.

Показниками вертикального аналізу пасиву скороченого аналітичного балансу є:

- частка окремих видів джерел формування капіталу у валюті балансу та підсумку його розділів станом на кінець базового і звітного періодів;
- зміни частки (у відсоткових пунктах);
- зміни окремих видів джерел формування капіталу у відсотках до загальної зміни валюти балансу (показник динаміки структурних змін).

Аналіз структури джерел формування капіталу (пасивів) проводиться за системою структурних показників, серед яких частка (у відсотках):

- власного капіталу в джерелах формування капіталу (нормативне значення – $\geq 50\%$);
- зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу (нормативне значення – $< 50\%$);
- довгострокових зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу;
- довгострокових зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях;
- поточних зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу;
- поточних зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях;
- поточної кредиторської заборгованості в джерелах формування капіталу;
- поточної кредиторської заборгованості в зобов'язаннях і забезпеченнях;
- поточної кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях і забезпеченнях та інші.

Підсумком аналізу складу, структури та динаміки джерел формування капіталу (пасивів) має бути формулювання *комплексних висновків*, у яких наводяться *позитивні та негативні ознаки і тенденції у фінансовому стані підприємства*.

До *основних позитивних характеристик* фінансового стану з погляду загальної інформації пасиву балансу слід віднести такі.

1. Збільшення абсолютної величини власного капіталу, зростання його

го частки в джерелах формування капіталу, що вказує на підвищення рівня фінансової стійкості підприємства. Зміна співвідношення власного і позикового капіталу, їх динаміка визначають економічну незалежність підприємства, стан його фінансової автономії.

Підвищення частки власного капіталу в джерелах формування капіталу відбуватиметься за таких змін складових пасиву:

- темп приросту власного капіталу перевищує темп приросту зобов'язань і забезпечень;
- власний капітал збільшується, а зобов'язання і забезпечення зменшуються (або залишаються незмінними);
- власний капітал залишається сталим, а зобов'язання і забезпечення зменшуються;
- власний капітал зменшується повільніше, ніж зобов'язання і забезпечення.

2. Відсутність сум або їх скорочення за так званими «негативними» статтями розділу I пасиву балансу: непокритий збиток (рядок 1420), неоплачений капітал (рядок 1425), вилучений капітал (рядок 1430), наявність яких впливає на зменшення величини власного капіталу.

3. Збільшення абсолютної величини і підвищення частки довгострокового залученого капіталу в джерелах формування капіталу. Наявність довгострокових кредитів свідчить про зростання фінансових можливостей підприємства в оперативному маневруванні джерелами покриття його потреб, а отже, про довіру до підприємства з боку комерційних банків та інших кредиторів.

4. Скорочення у динаміці сум поточної кредиторської заборгованості за видами та в цілому, зниження її частки в джерелах формування капіталу, зобов'язаннях і забезпеченнях, поточних зобов'язаннях і забезпеченнях. Якщо поточна кредиторська заборгованість зростає, то темп її приросту має бути меншим від темпу приросту оборотних активів (особливо високоліквідних активів), що матиме позитивний вплив на рівень платоспроможності підприємства.

5. Приблизна рівновага між сумами і динамікою (темпами приросту) поточної кредиторської заборгованості та поточної дебіторської заборгованості, що є ознакою ефективних платіжно-розрахункових відносин підприємства.

Протилежні до наведених ознак і тенденцій вважатимуться негативними в оцінюванні фінансового стану підприємства за інформацією пасиву балансу.

За методикою, наведеною в пасиві скороченого аналітичного балансу (табл. 2.4), проведемо горизонтальний і вертикальний аналіз джерел формування капіталу підприємства (табл. 2.5). Розрахунки виконаємо за інформацію форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за базовий і звітний роки (додатки А, Б).

Результати горизонтального і вертикального аналізу джерел формування капіталу (табл. 2.5) свідчать про наявність переважно позитивних

Таблиця 2.5

Горизонтальний і вертикальний аналіз джерел формування капіталу підприємства (станом на кінець року)

Вид пасивів (джерел формування капіталу)	Базовий рік		Звітний рік		Зміни (+,-)		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	част- ки, в. п.	у %
А	1	2	3	4	5=3-1	6=4-2	7=5÷1 ×100
Джерела формування капіталу – всього	58413	100,0	65533	100,0	+7120	-	+12,2
1. Власний капітал	54554	93,4	63191	96,4	+8637	+3,0	+15,8
1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	6755	11,6	8296	12,7	+1541	+1,1	+22,8
1.2. Резервний капітал	35565	60,9	39124	59,7	+3559	-1,2	+10,0
1.3. Нерозподілений прибуток	6325	10,8	10086	15,4	+3761	+4,6	+59,5
2. Зобов'язання і забезпечення	3859	6,6	2342	3,6	-1517	-3,0	-39,3
2.1. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	735	1,3	370	0,6	-365	-0,7	-49,7
2.2. Поточні зобов'язання і забезпечення	3124	5,3	1972	3,0	-1152	-2,3	-36,9
2.2.1. Поточна кредиторська заборгованість	2115	3,6	1303	2,0	-812	-1,6	-38,4

ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією пасиву балансу, а саме:

- у звітному році порівняно з базовим вартість джерел формування капіталу збільшилася на 7120 тис. грн, або 12,2 %. При цьому власний капітал зріс на 8637 тис. грн (15,8 %), а зобов'язання і забезпечення зменшилися на 1517 тис. грн (39,3 %). Така динаміка складових пасиву балансу зумовила підвищення частки власного капіталу в джерелах формування капіталу з 93,4 до 96,4 % (на 3,0 в. п.) і, відповідно, зниження частки зобов'язань і забезпечень з 6,6 до 3,6 %. Отже, підприємство підвищило рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом;

- у складі власного капіталу зареєстрований (пайовий) капітал збільшився на 1541 тис. грн (22,8 %), резервний капітал – на 3559 тис. грн (10,0 %), нерозподілений прибуток – на 3761 тис. грн (59,5 %). Найбільшу частку в джерелах формування капіталу становить резервний капітал – 59,7 % на кінець звітного року;

- у розділі I пасиву балансу (додатки А, Б) не міститься сум за «нега-

тивними» статтями пасиву: неоплачений капітал, вилучений капітал;

- зменшилася залежність підприємства від довгострокових і поточних зобов'язань і забезпечень (їх суми скоротилися відповідно на 365 тис. грн (49,7 %) і 1152 тис. грн (36,9 %));

- поточна кредиторська заборгованість зменшилася на 812 тис. грн, або 38,4 %. Зниження її частки в джерелах формування капіталу з 3,6 % у базовому році до 2,0 % у звітному році (на 1,6 в. п.) свідчить про поліпшення стану розрахунків підприємства з кредиторами.

Водночас на підприємстві залишається нерівновага між сумами поточної дебіторської та поточної кредиторської заборгованості. Зокрема, за даними табл. 2.2 і 2.5 поточна дебіторська заборгованість перевищувала поточну кредиторську заборгованість на кінець базового року в 4,2 раза, а на кінець звітного року це співвідношення зменшилося до 1,6 раза. Така динаміка пояснюється тим, що впродовж періоду дослідження поточна дебіторська заборгованість скоротилася на 76,9 %, а кредиторська заборгованість – на 38,4 %. Отже, шляхи зміцнення майнового стану підприємства пов'язані насамперед з удосконаленням управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Далі за системою структурних показників (табл. 2.6) проаналізуємо структуру джерел формування капіталу (пасивів) підприємства.

Таблиця 2.6

**Показники структури джерел формування капіталу
(пасивів) підприємства (станом на кінець року), %**

Показник	Базовий рік	Звітний рік	Відхилення (+,-), в. п.
Частка:			
власного капіталу в джерелах формування капіталу	93,4	96,4	+3,0
зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу	6,6	3,6	-3,0
довгострокових зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу	1,3	0,6	-0,7
довгострокових зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях	19,0	15,8	-3,2
поточних зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу	5,3	2,8	-2,5
поточних зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях	81,0	78,2	-2,8
поточної кредиторської заборгованості в джерелах формування капіталу	3,6	2,0	-1,6
поточної кредиторської заборгованості в зобов'язаннях і забезпеченнях	54,8	55,6	+0,8
поточної кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях і забезпеченнях	67,7	66,1	-1,6

За рівнем і динамікою показників структури джерел формування ка-

пiталу (пасивiв) (табл. 2.6) позитивними характеристиками майнового стану пiдприємства є:

- пiдвищення частки власного капiталу в джерелах формування капiталу з 93,4 % на кiнець базового року до 96,4 % на кiнець звітнього року;

- вiдповiдно зниження частки зобов'язань i забезпечень у джерелах формування капiталу з 6,6 до 3,6 %;

- зниження частки довгострокових зобов'язань i забезпечень: у джерелах формування капiталу – на 0,7 в. п. (iз 1,3 до 0,6 %), у зобов'язаннях i забезпеченнях – на 3,2 в. п. (iз 19,0 до 15,8 %).

До негативної тенденцiї у майновому станi пiдприємства за показниками структури пасивiв належить пiдвищення частки поточної кредиторської заборгованостi в зобов'язаннях i забезпеченнях на 0,8 в. п. (iз 54,8 до 55,6 %). Незважаючи на таку динамiку, залежнiсть пiдприємства вiд поточної кредиторської заборгованостi залишається незначною (2,0 % у структурi джерел формування капiталу станом на кiнець звітнього року проти 3,6 % у базовому році).

Своєчасне дослiдження наявних аналітичних характеристик дає змогу оперативнo враховувати змiни в складi та структурi джерел формування капiталу з метою обґрунтування системи заходiв щодо полiпшення фiнансового стану суб'єктiв господарювання.

2.4. Класифікація видів активів і пасивів

Для формулювання комплексних висновкiв щодо позитивного чи негативного характеру змiн у майновому станi пiдприємства необхідно поглибити дослiдження у напрямi аналізу складу, структури та динамiки майна i джерел формування капiталу з урахуванням класифікацiї видiв активiв i пасивiв.

Вiдповiдно до принципiв ведення бухгалтерського облiку та складання фiнансової звітностi за мiжнародними i нацiональними стандартами активи пiдприємства класифікуються за рiзними ознаками (рис. 2.1).

1. За *характером участi в господарському процесi та швидкiстю обороту* (за цiєю ознакою активи вiдображенi в балансі):

а) *необоротні (постійні) активи* – нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції, основні засоби, інвестиційна нерухомість, довгострокові біологічні активи, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, відстрочені податкові активи, інші необоротні активи;

б) *оборотні (мобільні) активи* – запаси, поточні біологічні активи, поточна дебіторська заборгованість (за видами), поточні фінансові інвестиції, гроші та їх еквіваленти, витрати майбутніх перiодiв, інші оборотні активи.

2. За *формою функціонування*:

а) *матеріальні* – активи, що мають матеріально-речову форму (осно-

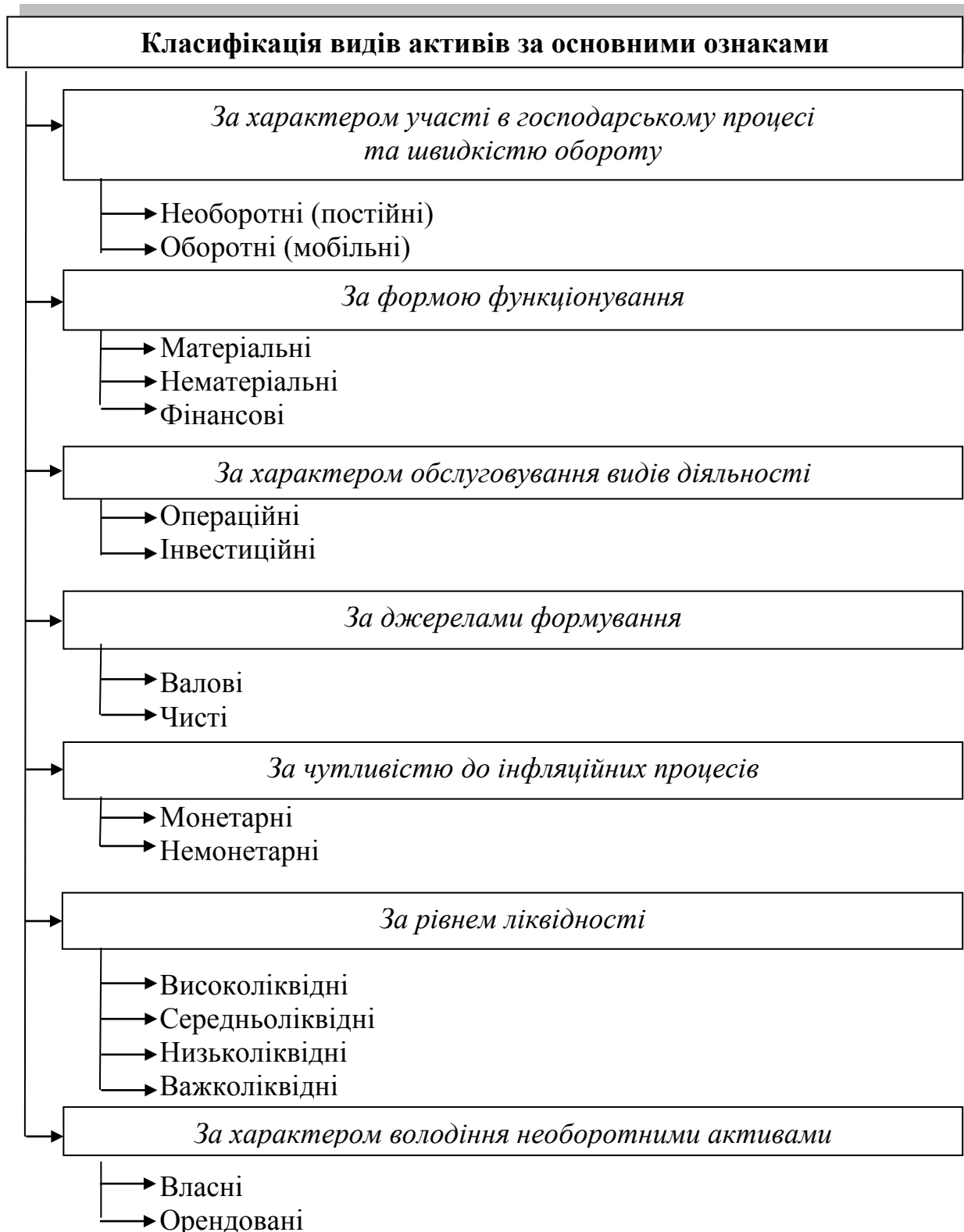

Рис. 2.1. Класифікація видів активів підприємства

вні засоби, незавершені капітальні інвестиції, довгострокові та поточні біологічні активи, запаси, інші матеріальні цінності);

б) *нематеріальні* – активи, що не мають істотної форми та включають об'єкти інтелектуальної власності (права користування природними ресурсами, права користування майном, права на комерційні позначення,

права на об'єкти промислової власності, авторське право та суміжні з ним права, інші нематеріальні активи, гудвіл);

в) *фінансові* – гроші в національній та іноземній валюті, всі види довгострокової та поточної дебіторської заборгованості, довгострокові та поточні фінансові інвестиції.

3. За характером обслуговування видів діяльності:

а) *операційні активи* – основні виробничі засоби, нематеріальні активи операційної діяльності, оборотні операційні активи;

б) *інвестиційні активи* – капітальні інвестиції та коротко- і довгострокові фінансові вкладення.

4. За джерелами формування:

а) *валові активи* – балансова вартість майна підприємства, утвореного за рахунок власного і позикового капіталу;

б) *чисті активи* – активи, сформовані за рахунок власного капіталу, тобто активи за вирахуванням зобов'язань підприємства.

5. За чутливістю до інфляційних процесів:

а) *монетарні активи* – гроші в національній та іноземній валюті, поточні фінансові інвестиції, кошти в розрахунках;

б) *немонетарні активи* – незавершені капітальні інвестиції, основні засоби, інвестиційна нерухомість, запаси, довгострокові та поточні біологічні активи.

6. За рівнем ліквідності:

а) *високоліквідні активи* – гроші та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції;

б) *середньоліквідні активи* – векселі одержані, поточна дебіторська заборгованість за видами;

в) *низьколіквідні активи* – запаси, поточні біологічні активи, витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи;

г) *важколіквідні активи* – необоротні активи; необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття.

7. За характером володіння необоротними активами:

а) *власні* – необоротні активи, що характеризуються ознаками власності (володіння, користування, розпорядження);

б) *орендовані* – необоротні активи, за якими підприємство-орендар набуло права користування за плату протягом погодженого з орендодавцем строку.

У табл. 2.7 наведено порядок розрахунку окремих видів активів за інформацією форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

Поряд з аналізом активів (майна) за наведеними в табл. 2.7 класифікаційними ознаками необхідно за даними форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» додатково вивчити *склад і структуру*:

- *основних засобів за групами (рядки 100–180)*: земельні ділянки; інвестиційна нерухомість; капітальні витрати на поліпшення земель; будинки, споруди та передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади, інвентар (меблі); тварини; багаторічні наса-

Класифікація і порядок розрахунку видів активів (майна)

Ознака класифікації	Вид активів (майна)	Порядок розрахунку за даними форми № 1 (рядки)
Характер участі в господарському процесі та швидкість обороту	1. Необоротні (постійні) активи.	1095
	2. Оборотні (мобільні) активи.	1195
Форма функціонування	1. Матеріальні активи. 2. Нематеріальні активи. 3. Фінансові активи.	1005+1010+1015+1020+ +1100+1110+1200 1000+1050 ¹ 1030+1035+1040+1045+ +1120 ¹ +1125+1130+1135+ +1140 ¹ +1145 ¹ +1155+1160+ +1165
Чутливість до інфляційних процесів	1. Монетарні активи. 2. Немонетарні активи.	сума із 1120 ¹ по 1165 (без 1136) 1005+1010+1015+1020+ +1100+1110+1200
Рівень ліквідності	1. Високоліквідні активи. 2. Середньоліквідні активи. 3. Низьколіквідні активи. 4. Важколіквідні активи.	1160+1165 сума із 1120 ¹ по 1155 (без 1136) 1100+1110+1170+1180 ¹ + +1190 1095+1200

1. Додаткові статті (додаток В).

дження; інші основні засоби;

- *інших необоротних матеріальних активів за групами (рядки 190–250):* бібліотечні фонди; малоцінні необоротні матеріальні активи; тимчасові (нетитульні) споруди; природні ресурси; інвентарна тара; предмети прокату; інші необоротні матеріальні активи;

- *грошових коштів за джерелами (рядки 640–680):* готівка; поточний рахунок у банку; інші рахунки в банку (акредитиви, чекові книжки); грошові кошти в дорозі; еквіваленти грошових коштів;

- *запасів за видами (рядки 800–910):* сировина і матеріали; купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби; паливо; тара і тарні матеріали; будівельні матеріали; запасні частини; матеріали сільськогосподарського призначення; поточні біологічні активи; малоцінні та швидкозношувані предмети; незавершене виробництво; готова продукція; товари.

З урахуванням поділу видів майна за класифікаційними ознаками (табл. 2.7) проаналізуємо склад, структуру та динаміку активів балансу підприємства (табл. 2.8). Для розрахунків використаємо інформацію форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за базовий і звітний роки (додатки А, Б).

Таблиця 2.8

**Аналіз складу, структури та динаміки активів
балансу підприємства (станом на кінець року)**

Вид майна (активів)	Базовий рік		Звітний рік		Зміни (+,-)		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	част- ки, в. п.	у %
А	1	2	3	4	5=3-1	6=4-2	7=5÷1 ×100
<i>За характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту</i>							
Необоротні	27149	46,5	36722	56,0	+9573	+9,5	+35,3
Оборотні	31264	53,5	28811	44,0	-2453	-9,5	-7,8
Усього	58413	100,0	65533	100,0	+7120	-	+12,2
<i>За формою функціонування</i>							
Матеріальні	48745	83,5	56279	86,0	+7534	+2,5	+15,5
Нематеріальні	177	0,3	177	0,3	-	-	-
Фінансові	9436	16,2	8957	13,7	-479	-2,5	-5,1
Усього	58358	100,0	65413	100,0	+7055	-	+12,1
<i>За чутливістю до інфляційних процесів</i>							
Монетарні	9281	16,0	4064	6,7	-5217	-9,3	-56,2
Немонетарні	48745	84,0	56279	93,3	+7534	+9,3	+15,5
Усього	58026	100,0	60343	100,0	+2317	-	+4,0
<i>За рівнем ліквідності</i>							
Високоліквідні	433	0,7	2018	3,1	+1585	+2,4	у 4,7 р. б.
Середньоліквідні	8848	15,2	2046	3,1	-6802	-12,1	-76,9
Низьколіквідні	21983	37,6	24747	37,8	+2764	+0,2	+12,6
Важколіквідні	27149	46,5	36722	56,0	+9573	+9,5	+35,3
Усього	58413	100,0	65533	100,0	+7120	-	+12,2

За результатами аналізу складу, структури та динаміки активів балансу підприємства (табл. 2.8) можна сформулювати такі висновки:

- у структурі майна за характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту на кінець звітного року переважають необоротні активи (56,0 %), що пояснюється їх збільшенням (на 35,3 %) і зменшенням оборотних активів (на 7,8 %);

- за формою функціонування матеріальні активи зросли на 7534 тис. грн (15,5 %), фінансові активи зменшилися на 479 тис. грн (5,1 %), а нематеріальні активи не змінилися. У результаті частка матеріальних активів підвищилася з 83,5 % у базовому році до 86,0 % у звітному, а частка фінансових активів знизилася, відповідно, з 16,2 до 13,7 %;

- за ознакою чутливості до інфляційних процесів монетарні активи зменшилися на 5217 тис. грн (56,2 %), а немонетарні активи збільшилися на 7534 тис. грн (15,5 %). Підсумком такої динаміки стало підвищення частки немонетарних активів у майні з 84,0 до 93,3 % і, відповідно, зниження

частки монетарних активів – з 16,0 до 6,7 %;

- у структурі активів за ознакою рівня ліквідності на кінець звітного року важколіквідні активи становлять 56,0 %, низьколіквідні – 37,8, середньоліквідні – 3,1 і високоліквідні – 3,1 %. Підвищення частки високо-, низько- і важколіквідних активів відповідно на 2,4, 0,2 і 9,5 в. п. пояснюється їх зростанням в умовах одночасного зменшення середньоліквідних активів. Отже, динаміка структури активів за рівнем ліквідності характеризується різноспрямованими змінами.

Інформація щодо класифікації видів активів (майна) за різними ознаками використовується в оцінюванні фінансового стану суб'єктів господарювання, зокрема:

➤ поділ активів за характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту, формою функціонування, характером обслуговування видів діяльності, чутливістю до інфляційних процесів – в аналізі майнового стану підприємства;

➤ поділ активів за джерелами формування – в аналізі фінансової стійкості підприємства;

➤ поділ активів за рівнем ліквідності – в аналізі ліквідності балансу та платоспроможності підприємства.

Аналіз складу джерел формування капіталу (*пасивів*) проводиться з урахуванням поділу їх на види за різними ознаками (рис. 2.2).

1. За **характером формування (власністю)**:

а) *власний капітал* – зареєстрований (пайовий) капітал, капітал у дооцінках, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений капітал, вилучений капітал;

б) *позиковий капітал* – довгострокові та поточні зобов'язання і забезпечення.

2. За **рівнем відповідальності власного капіталу**:

а) *зареєстрований (пайовий) капітал* – капітал, вкладений власниками підприємства;

б) *додатковий капітал* – капітал, накопичений у процесі господарської діяльності підприємства: капітал у дооцінках, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

3. За **формами існування власного капіталу**:

а) *інвестований капітал* – капітал, вкладений у результаті інвестиційної діяльності підприємства;

б) *дарчий капітал* – капітал у вигляді благодійних пожертвувань, подарунків тощо;

в) *нерозподілений капітал* – капітал у вигляді нерозподіленого прибутку.

4. За **тривалістю використання**:

а) *постійний (перманентний) капітал* – усі види власного капіталу та довгострокових зобов'язань і забезпечень;

б) *змінний капітал* – усі види поточних зобов'язань і забезпечень.

5. За **періодом погашення зобов'язань**:

Рис. 2.2. Класифікація видів пасивів підприємства

а) *поточні зобов'язання і забезпечення* – короткострокові кредити банків, поточна кредиторська заборгованість за видами, поточні забезпечення, доходи майбутніх періодів, інші поточні зобов'язання;

б) *довгострокові зобов'язання і забезпечення* – відстрочені податкові зобов'язання, довгострокові кредити банків, інші довгострокові зобов'язання, довгострокові забезпечення, цільове фінансування.

6. За *терміновістю сплати зобов'язань*:

а) *найбільш термінові зобов'язання* – поточна кредиторська заборгованість за видами;

б) *короткострокові зобов'язання і забезпечення* – короткострокові кредити банків, векселі видані, поточні забезпечення, доходи майбутніх періодів, інші поточні зобов'язання;

в) *довгострокові зобов'язання і забезпечення* – відстрочені податкові зобов'язання, довгострокові кредити банків, інші довгострокові зобов'язання, довгострокові забезпечення, цільове фінансування.

7. За *метою залучення позикових коштів*:

а) *на відтворення необоротних активів* – позикові кошти, що використовуються для відтворення основних засобів і нематеріальних активів підприємства;

б) *на поповнення оборотних активів* – позикові кошти, що використовуються для поповнення виробничих запасів та інших оборотних активів;

в) *на інші соціально-економічні потреби* – позикові кошти, що спрямовуються для вирішення соціально-економічних питань на підприємстві.

8. За *формою залучення позикових коштів*:

а) *фінансовий кредит* – позикові кошти у вигляді довго- і короткострокових банківських кредитів;

б) *товарний кредит* – позикові кошти у вигляді товарно-матеріальних цінностей;

в) *кредиторська заборгованість* – позикові кошти у вигляді тимчасового залучення коштів кредиторів;

г) *фінансовий лізинг* – позикові кошти у формі обладнання (на умовах фінансового лізингу).

9. За *формою забезпечення зобов'язань*:

а) *забезпечені заставою* – зобов'язання, для забезпечення яких використовується застава;

б) *забезпечені поручительством або гарантією* – зобов'язання, забезпечення яких здійснюється поручительством або гарантією;

в) *незабезпечені* – зобов'язання, під які немає забезпечення.

У табл. 2.9 наведено порядок розрахунку окремих видів пасивів за інформацією форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

Поряд з аналізом пасивів (джерел формування капіталу) за наведеними в табл. 2.9 класифікаційними ознаками за даними форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» додатково вивчається *склад і структура*:

**Класифікація і порядок розрахунку видів
джерел формування капіталу (пасивів)**

Ознака класифікації	Вид джерел формування капіталу (пасивів)	Порядок розрахунку за даними форми № 1 (рядки)
Характер формування (власність)	1. Власний капітал. 2. Позиковий капітал.	1495 1595+1695+1700
Рівень відповідальності власного капіталу	1. Зареєстрований (пайовий) капітал. 2. Додатковий капітал.	1400 1405+1410+1415+ +1420
Тривалість використання	1. Постійний (перманентний) капітал. 2. Змінний капітал.	1495+1595 1695
Період погашення зобов'язань	1. Поточні зобов'язання і забезпечення. 2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення.	1695 1595
Терміновість сплати зобов'язань	1. Найбільш термінові зобов'язання. 2. Короткострокові зобов'язання і забезпечення. 3. Довгострокові зобов'язання і забезпечення.	сума із 1610 по 1650 ¹ 1600+1605 ² +1660+ +1665+1670 ² +1690 1595

1. Без урахування ряд. 1621. Включаючи додаткові статті: ряд. 1635, 1640, 1645, 1650 (додаток В).

2. Додаткові статті (додаток В).

- *капітальних інвестицій за видами (рядки 280–330)*: капітальне будівництво; придбання (виготовлення) основних засобів; придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів; придбання (створення) нематеріальних активів; придбання (вирощування) довгострокових біо-логічних активів; інші;

- *забезпечень і резервів за видами (рядки 710–775)*: забезпечення на виплату відпусток працівникам; забезпечення наступних витрат на: додаткове пенсійне забезпечення, виконання гарантійних зобов'язань, реструктуризацію, виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів; резерв сумнівних боргів.

З урахуванням поділу видів джерел формування капіталу за класифікаційними ознаками (табл. 2.9) проаналізуємо склад, структуру та динаміку пасивів балансу підприємства (табл. 2.10). Для розрахунків використаємо інформацію форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за базовий і звітний роки (додатки А, Б).

За результатами аналізу складу, структури та динаміки пасивів бала-

Таблиця 2.10

**Аналіз складу, структури та динаміки пасивів
балансу підприємства (станом на кінець року)**

Вид джерел формування капіталу (пасивів)	Базовий рік		Звітний рік		Зміни (+,-)		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в. п.	у %
А	1	2	3	4	5=3-1	6=4-2	7=5÷1×100
<i>За характером формування (власністю)</i>							
Власний капітал	54554	93,4	63191	96,4	+8637	+3,0	+15,8
Позиковий капітал	3859	6,6	2342	3,6	-1517	-3,0	-39,3
Усього	58413	100,0	65533	100,0	+7120	-	+12,2
<i>За рівнем відповідальності власного капіталу</i>							
Зареєстрований (пайовий) капітал	6755	12,4	8296	13,1	+1541	+0,7	+22,8
Додатковий капітал	47799	87,6	54895	86,9	+7096	-0,7	+14,8
Усього	54554	100,0	63191	100,0	+8637	-	+15,8
<i>За тривалістю використання</i>							
Постійний капітал	55289	94,7	63561	97,0	+8272	+2,3	+15,0
Змінний капітал	3124	5,3	1972	3,0	-1152	-2,3	-36,9
Усього	58413	100,0	65533	100,0	+7120	-	+12,2
<i>За періодом погашення зобов'язань</i>							
Поточні зобов'язання і забезпечення	3124	81,0	1972	84,2	-1152	+3,2	-36,9
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	735	19,0	370	15,8	-365	-3,2	-49,7
Усього	3859	100,0	2342	100,0	-1517	-	-39,3
<i>За терміновістю сплати зобов'язань</i>							
Найбільш термінові зобов'язання	2115	54,8	1303	55,6	-812	+0,8	-38,4
Короткострокові зобов'язання і забезпечення	1009	26,1	669	28,6	-340	+2,5	-33,7
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	735	19,1	370	15,8	-365	-3,3	-49,7
Усього	3859	100,0	2342	100,0	-1517	-	-39,3

несу підприємства (табл. 2.10) можна сформулювати такі висновки:

- у структурі пасивів за характером формування (власністю) частка власного капіталу зросла з 93,4 до 96,4 %, а позикового капіталу відповідно знизилася з 6,6 до 3,6 %. Це пояснюється тим, що у звітному році порівняно з базовим власний капітал збільшився на 15,8 %, а позиковий капітал

зменшився на 39,3 %;

- за рівнем відповідальності власного капіталу збільшився як зареєстрований (пайовий) капітал (на 1541 тис. грн, або 22,8 %), так і додатковий капітал (на 7096 тис. грн, або 14,8 %). Останнє відбулося за рахунок збільшення резервного капіталу і нерозподіленого прибутку;

- за тривалістю використання постійний капітал збільшився на 8272 тис. грн, що становить 15,0 %, а змінний капітал зменшився на 1152 тис. грн, або 36,9 %;

- за періодом погашення поточні зобов'язання і забезпечення зменшилися на 1152 тис. грн (36,9 %), а довгострокові зобов'язання і забезпечення – на 365 тис. грн (49,7 %). У результаті частка поточних зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях зросла з 81,0 до 84,2 %, а довгострокових зобов'язань і забезпечень відповідно знизилася з 19,0 до 15,8 %;

- у структурі зобов'язань за ознакою терміновості сплати частка найбільш термінових зобов'язань зросла з 54,8 до 55,6 %, короткострокових зобов'язань і забезпечень – з 26,1 до 28,6 %, а довгострокових зобов'язань і забезпечень знизилася з 19,1 до 15,8 %. Незначні зміни в структурі зобов'язань за терміновістю сплати пояснюються приблизно однаковими темпами зниження найбільш термінових, коротко- і довгострокових зобов'язань і забезпечень.

Інформація щодо класифікації видів пасивів (джерел формування капіталу) за різними ознаками використовується в оцінюванні фінансового стану суб'єктів господарювання, зокрема:

➤ поділ пасивів за характером формування (власністю), рівнем відповідальності власного капіталу, тривалістю використання, періодом погашення зобов'язань – в аналізі фінансової стійкості підприємства;

➤ поділ пасивів за терміновістю сплати зобов'язань – в аналізі ліквідності балансу та платоспроможності підприємства.

2.5. Аналіз необоротних активів

Важливим напрямом аналізу майнового стану підприємств є оцінювання складу, структури та динаміки необоротних активів. За інформацією форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (додатки А, Б) проведемо горизонтальний і вертикальний аналіз необоротних активів підприємства (табл. 2.11).

За результатами горизонтального і вертикального аналізу необоротних активів підприємства (табл. 2.11) у звітному році порівняно з базовим їх вартість зросла на 9573 тис. грн, що становить 35,3 %. Це відбулося за рахунок збільшення основних засобів (на 4396 тис. грн, або 18,9 %), довгострокових біологічних активів (на 583 тис. грн, або 18,3 %) і довгострокових фінансових інвестицій (на 4738 тис. грн, або в 31,6 раза). Частка основних засобів у необоротних активах знизилася з 85,5 до 75,2 %, довгостро-

Таблиця 2.11

Горизонтальний і вертикальний аналіз необоротних активів підприємства (станом на кінець року)

Вид необоротних активів	Базовий рік		Звітний рік		Зміни (+,-)		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в. п.	у %
А	1	2	3	4	5=3-1	6=4-2	7=5÷1×100
Необоротні активи – всього	27149	100,0	36722	100,0	+9573	-	+35,3
1. Нематеріальні активи	177	0,7	177	0,5	-	-0,2	-
2. Незавершені капітальні інвестиції	421	1,5	277	0,7	-144	-0,8	-34,2
3. Основні засоби	23205	85,5	27601	75,2	+4396	-10,3	+18,9
4. Довгострокові біологічні активи	3191	11,7	3774	10,3	+583	-1,4	+18,3
5. Довгострокові фінансові інвестиції	155	0,6	4893	13,3	+4738	+12,7	у 31,6 р. б.

кових біологічних активів – з 11,7 до 10,3 %, натомість частка довгострокових фінансових інвестицій зросла з 0,6 до 13,3 %. Величина нематеріальних активів не змінилась і становить 177 тис. грн (0,5 % у структурі необоротних активів станом на кінець звітного року). У цілому склад і структура необоротних активів підприємства сприяють ефективному їх використанню.

Матеріальною основою виробничого процесу є засоби праці, що набувають економічної форми основних засобів. Вони розрізняються за складом, призначенням, роллю в процесі виробництва.

Основними завданнями аналізу основних засобів щодо загального оцінювання фінансового стану підприємства є:

- визначення інтенсивності процесу оновлення (за коефіцієнтами надходження, вибуття, заміни, розширення та іншими показниками);
- характеристика функціонального (технічного) стану (за часткою активної частини основних засобів, коефіцієнтами зносу і придатності).

Для аналізу майнового стану підприємства з погляду характеристики **руху і функціонального стану основних засобів** використовується система показників, наведених у табл. 2.12.

Система показників руху і функціонального стану використовується для характеристики кількісних та якісних змін в основних засобах. Розгля-

Методика розрахунку й оцінювання за динамікою показників руху і функціонального стану основних засобів

№ з/п	Показник	Порядок розрахунку за даними форми № 5 (рядки, графи)	Оцінювання за динамікою
А	Б	В	Г
<i>Вихідна інформація, тис. грн</i>			
1.	Первісна вартість основних засобів на початок року	260, гр.3	Збільшення
2.	Надійшло за рік	260, гр.5, 6 (+,-)	Збільшення
3.	Вибуло за рік	260, гр.8, 11, 12	Збільшення (якщо не перевищує показник 2)
4.	Первісна вартість основних засобів на кінець року	260, гр.14	Збільшення
5.	Нараховано амортизації за рік	260, гр.10	Збільшення
6.	Знос основних засобів:		
	а) на початок року	260, гр.4	Збільшення (якщо темп приросту менший за темп приросту показника 1)
	а) на кінець року	260, гр.15	Збільшення (якщо темп приросту менший за темп приросту показника 4)
7.	Первісна вартість активної частини основних засобів:		
	а) на початок року	(130+140), гр.3	Збільшення
	б) на кінець року	(130+140), гр.14	Збільшення
8.	Знос активної частини основних засобів:		
	а) на початок року	(130+140), гр.4	Збільшення (якщо темп приросту менший за темп приросту показника 7а)
	б) на кінець року	(130+140), гр.15	Збільшення (якщо темп приросту менший за темп приросту показника 7б)
<i>Показники руху основних засобів</i>			
9.	Річний приріст (+) або зменшення (-), тис. грн	п.4–п.1	Збільшення

А	Б	В	Г
10.	Темп зростання (зниження), %	$\text{п.4} \div \text{п.1} \times 100$	Збільшення
11.	Темп приросту (зменшення), %	$\text{п.9} \div \text{п.1} \times 100$, або $\text{п.10} - 100$	Збільшення
12.	Коефіцієнт надходження, %	$\text{п.2} \div \text{п.4} \times 100$	Збільшення
13.	Коефіцієнт вибуття, %	$\text{п.3} \div \text{п.1} \times 100$	Збільшення (якщо не перевищує показник 12)
14.	Період оновлення (можливого повного вибуття), років	$100 \div (\text{п.12} - \text{п.13})$	Зменшення
15.	Коефіцієнт заміни (простого відтворення), %	$\text{п.3} \div \text{п.2} \times 100$	Зменшення
16.	Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення), %	$\text{п.9} \div \text{п.2} \times 100$	Збільшення
17.	Період обороту, років	$(\text{п.1} + \text{п.4}) \div 2 \div \text{п.5}$	Зменшення
18.	Середня норма амортизації, %	$100 \div \text{п.17}$	Збільшення
<i>Показники функціонального стану основних засобів</i>			
19.	Коефіцієнт зносу основних засобів, %:		
	а) на початок року	$\text{п.6a} \div \text{п.1} \times 100$	Зменшення
	б) на кінець року	$\text{п.6б} \div \text{п.4} \times 100$	Зменшення
20.	Коефіцієнт придатності основних засобів, %:		
	а) на початок року	$100 - \text{п.19a}$	Збільшення
	а) на кінець року	$100 - \text{п.19б}$	Збільшення
21.	Частка активної частини основних засобів, %:		
	а) на початок року	$\text{п.7a} \div \text{п.1} \times 100$	Збільшення
	б) на кінець року	$\text{п.7б} \div \text{п.4} \times 100$	Збільшення
22.	Коефіцієнт зносу активної частини основних засобів, %:		
	а) на початок року	$\text{п.8a} \div \text{п.7a} \times 100$	Зменшення
	а) на кінець року	$\text{п.8б} \div \text{п.7б} \times 100$	Зменшення

немо зміст цих показників.

Річний приріст (зменшення), темп зростання (зниження), темп приросту (зменшення) характеризують рівень приросту (зменшення) основних засобів за рік і в динаміці мають зростати.

Коефіцієнт надходження показує частку вартості основних засобів, які надійшли за рік, у первісній вартості основних засобів на кінець року; характеризує інтенсивність надходження основних засобів. *Коефіцієнт вибуття* показує частку вартості основних засобів, які вибули за рік, у первісній вартості основних засобів на початок року; характеризує інтенсивність вибуття основних засобів. У разі перевищення коефіцієнта надходження над коефіцієнтом вибуття відбувається розширене відтворення ос-

новних засобів.

Якщо коефіцієнт надходження перевищує коефіцієнт вибуття, визначається показник *періоду оновлення*, який відображає середню кількість років, необхідних для повного оновлення основних засобів. Коли коефіцієнт надходження менший за коефіцієнт вибуття, показник називатиметься *періодом можливого повного вибуття основних засобів* (значення записується у дужках).

Сумарне значення коефіцієнтів заміни і розширення становить 100 % (або 1). *Коефіцієнт заміни* показує частку основних засобів, які надійшли за рік, спрямовану на просту заміну тих основних засобів, які вибули (у вартісному вираженні), а *коефіцієнт розширення* – частку основних засобів, які надійшли, що забезпечила приріст (розширене відтворення) основних засобів.

Період обороту характеризує середню кількість років, упродовж яких первісна вартість основних засобів у вигляді амортизації переноситься на вироблену продукцію. У динаміці цей показник має зменшуватися. У цьому випадку зростатиме *середня норма амортизації*, що показує середній відсоток нарахування амортизації за всіма групами основних засобів за рік. Цей показник характеризує ефективність амортизаційної політики підприємства.

Для характеристики функціонального (технічного) стану основних засобів використовують коефіцієнти зносу і придатності. *Коефіцієнт зносу* характеризує частку вартості основних засобів, списану на витрати діяльності, в первісній вартості основних засобів, а *коефіцієнт придатності* – частку залишкової вартості в первісній вартості основних засобів.

Зниження коефіцієнта зносу (відповідно підвищення коефіцієнта придатності) свідчить про поліпшення функціонального стану основних засобів. Якщо на підприємстві переважає застаріле, зношене фізично і морально обладнання та устаткування, це негативно впливає на рівень і динаміку результативних показників його діяльності, призводить до зниження конкурентоспроможності продукції, зменшує потенційні можливості зростання фондівіддачі.

Показники руху і функціонального стану доцільно розраховувати для усіх виробничих основних засобів, активної їх частини, окремих груп виробничих основних засобів і видів обладнання.

Також для оцінювання технічного стану основних засобів важливим є показник *частки активної частини основних засобів у загальній їх вартості*, зростання якого є ознакою прогресивності структури основних засобів, підвищення технічної оснащеності підприємства, передумовою більш ефективного використання майна.

За методикою, наведеною в табл. 2.12, проведемо розрахунок показників руху і функціонального стану основних засобів (табл. 2.13) для аналізу кількісних та якісних змін у їхньому складі. Вихідна інформація міститься у формі № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» за базовий і звітний роки (додатки А, Б).

Таблиця 2.13

Показники руху і функціонального стану основних засобів

№ з/п	Показник	Базовий рік	Звітний рік
А	Б	1	2
<i>Вихідна інформація, тис. грн</i>			
1.	Первісна вартість основних засобів на початок року	29283	35102
2.	Надійшло за рік	6221	6562
3.	Вибуло за рік	402	599
4.	Первісна вартість основних засобів на кінець року	35102	41065
5.	Нараховано амортизації за рік	1652	1899
6.	Знос основних засобів:		
	а) на початок року	10479	11897
	б) на кінець року	11897	13464
7.	Первісна вартість активної частини основних засобів:		
	а) на початок року	12392	13860
	б) на кінець року	13860	16453
8.	Знос активної частини основних засобів:		
	а) на початок року	4477	5388
	б) на кінець року	5388	6403
<i>Показники руху основних засобів</i>			
9.	Річний приріст (+) або зменшення (-), тис. грн (п.4–п.1)	+5819	+5963
10.	Темп зростання (зниження), % (п.4÷п.1×100)	119,9	117,0
11.	Темп приросту (зменшення), % (п.9÷п.1×100, або п.10–100)	19,9	17,0
12.	Коефіцієнт надходження, % (п.2÷п.4×100)	17,7	16,0
13.	Коефіцієнт вибуття, % (п.3÷п.1×100)	1,4	1,7
14.	Період оновлення (можливого повного вибуття), років (100÷(п.12–п.13))	6,1	7,0
15.	Коефіцієнт заміни (простого відтворення), % (п.3÷п.2×100)	6,5	9,1
16.	Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення), % (п.9÷п.2×100)	93,5	90,9
17.	Період обороту, років (((п.1+п.4)÷2)÷п.5)	19,5	20,1
18.	Середня норма амортизації, % (100÷п.17)	5,1	5,0
<i>Показники функціонального стану основних засобів</i>			
19.	Коефіцієнт зносу основних засобів, %:		
	а) на початок року (п.6а÷п.1×100)	35,8	33,9
	б) на кінець року (п.6б÷п.4×100)	33,9	32,8
20.	Коефіцієнт придатності основних засобів, %:		
	а) на початок року (100–п.19а)	64,2	66,1
	б) на кінець року (100–п.19б)	66,1	67,2
21.	Частка активної частини основних засобів, %:		

Продовж. табл. 2.13

А	Б	1	2
	а) на початок року (п.7а÷п.1×100)	42,3	39,5
	б) на кінець року (п.7б÷п.4×100)	39,5	40,1
22.	Коефіцієнт зносу активної частини основних засобів, %:		
	а) на початок року (п.8а÷п.7а×100)	36,1	38,9
	б) на кінець року (п.8б ÷ п.7б×100)	38,9	38,9

Як свідчать результати розрахунку показників руху і функціонального стану основних засобів (табл. 2.13), упродовж базового року вартість основних засобів збільшилася на 5819 тис. грн, або 19,9 %. Значення коефіцієнта надходження (17,7 %) суттєво перевищує значення коефіцієнта вибуття (1,4 %), тому період оновлення основних засобів становить 6,1 року. Значення коефіцієнтів заміни і розширення показують, що 6,5 % від річного надходження основних засобів було спрямовано на просту заміну тих, які вибули (у вартісному вираженні), а 93,5 % – на їх розширене відтворення. Показник періоду обороту свідчить про те, що в середньому протягом 19,5 року первісна вартість основних засобів буде перенесена на вироблену продукцію у вигляді амортизації. Відповідно середня норма амортизації становить 5,1 %.

Коефіцієнт зносу основних засобів має позитивну динаміку, адже його значення знизилося з 35,8 % на початок до 33,9 % на кінець базового року. Відповідно коефіцієнт придатності підвищився з 64,2 до 66,1 %. Наведена динаміка вказує на певне поліпшення функціонального стану основних засобів підприємства, а рівень зношеності необоротних активів залишається низьким. Натомість зріс коефіцієнт зносу активної частини основних засобів з 36,1 до 38,9 %.

У звітному році відбулося незначне сповільнення приросту майна (на 5963 тис. грн, або 17,0 %). Порівняно з базовим роком коефіцієнт надходження зменшився до 16,0 %, а коефіцієнт вибуття збільшився до 1,7 %. У результаті період оновлення основних засобів зріс до 7 років. Значення коефіцієнтів заміни і розширення, а також показників періоду обороту і середньої норми амортизації основних засобів практично не змінилися. Отже, показники руху в цілому свідчать про ефективну динаміку основних засобів.

Тенденції зміни показників функціонального стану основних засобів у звітному році відповідають динаміці базового року (незначне зниження коефіцієнта зносу, відповідно підвищення коефіцієнта придатності, стабільність коефіцієнта зносу активної частини основних засобів).

Інформація приміток до річної фінансової звітності (форма № 5) дає змогу провести поглиблений аналіз *структури основних засобів за групами*. При цьому можливі такі варіанти:

⇒ за інформацією про наявність основних засобів на початок року (*початкова структура*);

⇒ за інформацією про надходження основних засобів за рік (*структура надходження*);

⇒ за інформацією про вибуття основних засобів за рік (*структура вибуття*);

⇒ за інформацією про наявність основних засобів на кінець року (*кінцева структура*).

Аналізуючи фінансовий стан підприємства, необхідно оцінити його **виробничий потенціал**, який формують такі види майна: основні засоби, незавершені капітальні інвестиції, інвестиційна нерухомість, виробничі запаси, довгострокові та поточні біологічні активи, незавершене виробництво. Для характеристики виробничого потенціалу використовують показники:

- наявності, динаміки та частки виробничих активів у загальній вартості майна;

- наявності, динаміки та частки основних засобів у загальній вартості майна;

- коефіцієнта зносу основних засобів;

- середньої норми амортизації;

- наявності, динаміки та частки капітальних вкладень, їх співвідношення з фінансовими вкладеннями.

Для оцінювання *стану незавершеного будівництва* визначають ступінь його придатності та строк, протягом якого об'єкт перебуває в незавершеному стані. Встановлюються ті об'єкти незавершеного будівництва, добудова яких економічно ефективна, а також ті, які можна реалізувати на ринку з найменшими додатковими витратами. Якщо вартість незавершеного будівництва є незмінною або несуттєво зменшується, то доцільно проаналізувати етап і характеристики зазначених об'єктів, перспективи завершення будівництва.

Важливим видом необоротних активів є **нематеріальні активи**, до яких належать (П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»):

- права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище тощо);

- права користування майном (право користування земельною ділянкою відповідно до земельного законодавства, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо);

- права на комерційні позначення (права на торговельні марки (знаки для товарів і послуг), комерційні (фірмові) найменування тощо);

- права на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, в тому числі ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо);

- авторське право та суміжні з ним права (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для електронно-обчислювальних машин, компіляції даних (бази даних), виконання, фоно-

грами, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення тощо);

- незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи;
- інші нематеріальні активи (право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо).

Основними напрямками аналізу нематеріальних активів є:

- аналіз величини і динаміки нематеріальних активів;
- аналіз структури і стану нематеріальних активів за видами, строками використання та правовою захищеністю;
- аналіз прибутковості та оборотності нематеріальних активів;
- аналіз ліквідності нематеріальних активів і ступеня ризику вкладення капіталу в цей вид активів.

На основі інформації балансу (звіту про фінансовий стан) (форма № 1) і приміток до річної фінансової звітності (форма № 5) проводиться аналіз динаміки і структури нематеріальних активів.

Висока частка нематеріальних активів у складі необоротних активів і високі темпи їх приросту свідчать про *інноваційний характер розвитку підприємства*, оскільки відбувається орієнтація на вкладення в інтелектуальну власність. Інноваційна стратегія сприяє зміцненню економіки підприємства та його фінансового стану. Аналогічні високі показники довгострокових фінансових інвестицій відображають інвестиційну стратегію розвитку підприємства.

Нематеріальні активи використовують з метою одержання економічного ефекту під час виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг. *Кінцевий ефект використання нематеріальних активів* відображається у результативних показниках господарської діяльності: зменшення витрат на виробництво, збільшення обсягів реалізації продукції, зростання прибутку тощо. Враховуючи це, *основним принципом управління динамікою нематеріальних активів є:* темпи зростання чистого доходу від реалізації продукції та чистого прибутку мають випереджати темп зростання нематеріальних активів.

2.6. Аналіз оборотних активів

Оборотні активи – це активи, що необхідні для забезпечення безперервності кругообігу капіталу, послідовно набувають грошової, виробничої та товарної форм, протягом одного операційного циклу можуть бути перетворені в гроші. Оборотні активи беруть участь у виробничому процесі один раз, змінюючи при цьому свою натурально-речову форму. Водночас вартість оборотних активів повністю переноситься на вироблену продукцію. Основним призначенням оборотних активів є забезпечення безперервності виробничого процесу.

Оборотні активи, як правило, мають велику частку в загальній валюті балансу. Це наймобільніша частина майна, від стану і раціонального використання якої багато в чому залежать результати господарської діяльно-

сті та фінансовий стан підприємства.

За інформацією форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за базовий і звітний роки (додатки А, Б) проведемо горизонтальний і вертикальний аналіз оборотних активів підприємства (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Горизонтальний і вертикальний аналіз оборотних активів підприємства (станом на кінець року)

Вид оборотних активів	Базовий рік		Звітний рік		Зміни (+,-)		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в. п.	у %
А	1	2	3	4	5=3-1	6=4-2	7=5÷1×100
Оборотні активи – всього	31264	100,0	28811	100,0	-2453	-	-7,8
1. Запаси	15664	50,1	17687	61,4	+2023	+11,3	+12,9
1.1. Виробничі запаси	4695	16,0	5052	17,5	+357	+1,5	+7,6
1.2. Незавершене виробництво	4091	13,1	3722	12,9	-369	-0,1	-9,0
1.3. Готова продукція	5713	18,3	7258	25,2	+1545	+6,9	+27,0
1.4. Товари	1165	3,7	1655	5,8	+490	+2,1	+42,1
2. Поточні біологічні активи	6264	20,0	6940	24,1	+676	+4,1	+10,8
3. Поточна дебіторська заборгованість	8848	28,3	2046	7,1	-6802	-21,2	-76,9
4. Поточні фінансові інвестиції	96	0,3	96	0,3	-	-	-
5. Гроші та їх еквіваленти	337	1,1	1922	6,7	+1585	+5,6	у 5,7 р. б.
6. Витрати майбутніх періодів	55	0,2	120	0,4	+65	+0,2	у 2,2 р. б.

Результати горизонтального і вертикального аналізу оборотних активів підприємства (табл. 2.14) свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій. У звітному році порівняно з базовим оборотні активи в цілому зменшилися на 2453 тис. грн, що становить 7,8 %. При цьому запаси зросли на 2023 тис. грн (12,9 %), що зумовило підвищення їх частки в оборотних активах із 50,1 до 61,4 %.

Поточні біологічні активи збільшилися на 676 тис. грн (10,8 %), а їх частка в оборотних активах зросла з 20,0 до 24,1 %. Позитивним у динаміці оборотних активів стало скорочення поточної дебіторської заборгованості (на 6802 тис. грн, або 76,9 %). На поліпшення стану розрахунків з дебіто-

рами вказує зниження частки поточної дебіторської заборгованості в оборотних активах із 28,3 % у базовому році до 7,1 % у звітному році.

Негативною тенденцією в структурі оборотних активів є підвищення частки готової продукції з 18,3 до 25,2 %, а товарів – з 3,7 до 5,8 %. Натомість частка грошей та їх еквівалентів зросла з 1,1 до 6,7 % завдяки збільшенню залишку високоліквідних активів на 1585 тис. грн, або в 5,7 раза. Зважаючи на істотне зростання абсолютної величини грошей і підвищення їх частки в оборотних активах, це має позитивно вплинути на результати оцінювання ліквідності балансу та платоспроможності підприємства.

Аналіз складу оборотних активів проводиться з урахуванням поділу їх на види за низкою класифікаційних ознак (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Класифікація видів оборотних активів

1. За **сферою розміщення (функціональною роллю в процесі виробництва)**:

а) *оборотні активи у сфері виробництва (оборотні виробничі засоби)* – виробничі запаси, поточні біологічні активи, незавершене виробництво;

б) *оборотні активи у сфері обігу (засоби обігу)* – готова продукція, товари, поточна дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, гроші та їх еквіваленти, інші оборотні активи.

2. За **формою**:

а) *оборотні активи в матеріальній формі* – запаси і поточні біологічні активи;

б) *оборотні активи в розрахунках і грошовій формі* – поточна дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, гроші та їх еквіваленти, інші оборотні активи.

3. За **джерелами формування**:

а) *власні оборотні активи* – робочий (чистий оборотний) капітал, тобто оборотні активи, що сформовані за рахунок власних джерел;

б) *оборотні активи, сформовані за рахунок позикових коштів* – частина оборотних активів, для формування яких були використані позикові джерела.

4. За **рівнем ліквідності (ступенем ризику вкладення капіталу)**:

а) *високоліквідні* – види оборотних активів з мінімальним ризиком вкладень (гроші та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції);

б) *середньоліквідні* – види оборотних активів з малим ризиком вкладень (поточна дебіторська заборгованість);

в) *низьколіквідні* – види оборотних активів з високим ризиком вкладень (запаси, поточні біологічні активи, інші оборотні активи).

5. За **практикою планування, контролю та управління**:

а) *нормовані* – оборотні активи, що підлягають нормуванню, тобто за ними визначається мінімальний норматив наявності;

б) *ненормовані* – оборотні активи, відносно яких норматив забезпеченості не визначається.

6. За **видами** поділ оборотних активів здійснюється згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку.

У табл. 2.15 наведено порядок розрахунку окремих видів оборотних активів за інформацією форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

Інформація про наявність власних оборотних активів використовується під час розрахунку показників оцінювання фінансової стійкості підприємства. Під час аналізу визначаються причини зменшення або збільшення величини власних оборотних коштів з метою подальшого виявлення впливу цих змін на динаміку показників фінансової стійкості.

Щодо поділу оборотних активів за рівнем ліквідності, то в балансі вони розташовані в цілому за принципом зростання ліквідності (від низько- до високоліквідних). Інформація про групування оборотних активів за ознакою рівня ліквідності є основою для аналізу ліквідності балансу та платоспроможності підприємства.

Таблиця 2.15

Класифікація і порядок розрахунку видів оборотних активів

Ознака класифікації	Вид оборотних активів	Порядок розрахунку за даними форми № 1 (рядки)
Сфера розміщення ¹	1. Оборотні активи у сфері виробництва (оборотні виробничі засоби). 2. Оборотні активи у сфері обігу (засоби обігу).	1101 ² +1102 ² +1110 1103 ² +1104 ² +1120 ² + +сума із 1125 по 1190 (без 1136)
Форма	1. Оборотні активи в матеріальній формі. 2. Оборотні активи в розрахунках і грошовій формі.	1100+1110 сума із 1120 ² по 1190 (без 1136)
Джерела формування	1. Власні оборотні активи (чистий оборотний капітал). 2. Оборотні активи, сформовані за рахунок позикових коштів.	1495–1095 1195–[Власні оборотні активи]
Рівень ліквідності	1. Високоліквідні оборотні активи. 2. Середньоліквідні оборотні активи. 3. Низьколіквідні оборотні активи.	1160+1165 сума із 1120 ² по 1155 (без 1136) 1100+1110+1170+ +1180 ² +1190

1. Поділ здійснюється за наявності інформації за додатковими статтями: ряд. 1101, 1102, 1103, 1104 (додаток В).

2. Додаткові статті (додаток В).

З урахуванням поділу видів оборотних активів за класифікаційними ознаками (табл. 2.15) проаналізуємо склад, структуру та динаміку оборотних активів підприємства (табл. 2.16), використавши для розрахунків інформацію форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за базовий і звітний роки (додатки А, Б).

За результатами аналізу складу, структури та динаміки оборотних активів підприємства (табл. 2.16) можна сформулювати такі висновки:

- у структурі оборотних активів за сферою розміщення станом на кінець звітнього року переважають оборотні активи у сфері виробництва (54,5 %), які збільшилися на 664 тис. грн (4,4 %). Натомість оборотні активи у сфері обігу зменшилися на 3117 тис. грн (19,2 %);

- за формою оборотні активи в матеріальній формі зросли на 2699 тис. грн (12,3 %), а оборотні активи в розрахунках і грошовій формі зменшилися на 5152 тис. грн (55,2 %). У результаті частка оборотних активів у матеріальній формі підвищилася з 70,1 % у базовому році до 85,5 % у звітньому, а частка оборотних активів у розрахунках і грошовій формі знизилася відповідно з 29,9 до 14,5 %;

- за ознакою джерел формування маємо зменшення абсолютної вели-

Таблиця 2.16

Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів підприємства (станом на кінець року)

Вид оборотних активів	Базовий рік		Звітний рік		Зміни (+,-)		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в. п.	у %
А	1	2	3	4	5=3-1	6=4-2	7=5÷1×100
<i>За сферою розміщення</i>							
Оборотні активи у сфері виробництва	15050	48,1	15714	54,5	+664	+6,4	+4,4
Оборотні активи у сфері обігу	16214	51,9	13097	45,5	-3117	-6,4	-19,2
Усього	31264	100,0	28811	100,0	-2453	-	-7,8
<i>За формою</i>							
Оборотні активи в матеріальній формі	21928	70,1	24627	85,5	+2699	+15,4	+12,3
Оборотні активи в розрахунках і грошовій формі	9336	29,9	4184	14,5	-5152	-15,4	-55,2
Усього	31264	100,0	28811	100,0	-2453	-	-7,8
<i>За джерелами формування</i>							
Власні оборотні активи	27405	87,7	26469	91,9	-936	+4,2	-3,4
Оборотні активи, сформовані за рахунок позикових коштів	3859	12,3	2342	8,1	-1517	-4,2	-39,3
Усього	31264	100,0	28811	100,0	-2453	-	-7,8
<i>За рівнем ліквідності</i>							
Високоліквідні	433	1,4	2018	7,0	+1585	+5,6	у 4,7 р. б.
Середньоліквідні	8848	28,3	2046	7,1	-6802	-21,2	-76,9
Низьколіквідні	2198 3	70,3	24747	85,9	+2764	+15,6	+12,6
Усього	31264	100,0	28811	100,0	-2453	-	-7,8

чини власних оборотних активів на 936 тис. грн (3,4 %), а оборотних активів, сформованих за рахунок позикових коштів, – на 1517 тис. грн (39,3 %). Підсумком цих змін стало підвищення частки власних оборотних активів в оборотних активах із 87,7 до 91,9 % і, відповідно, зниження частки оборотних активів, сформованих за рахунок позикових коштів, – з 12,3 до 8,1 %. Високий рівень забезпеченості власними оборотними активами є ознакою позитивного оцінювання фінансової стійкості підприємства;

- у структурі оборотних активів за рівнем ліквідності частка високо-

ліквідних активів зростає з 1,4 до 7,0 %, низьколіквідних – із 70,3 до 85,9 %, а середньоліквідних – знизилася з 28,3 до 7,1 %. Підвищення частки високо- і низьколіквідних активів пояснюється їх збільшенням (відповідно в 4,7 разів і на 12,6 %) з одночасним зменшенням середньоліквідних активів (на 76,9 %). Отже, структура оборотних активів за ознакою рівня ліквідності має різноспрямовану динаміку.

Після загального аналізу складу, структури та динаміки оборотного капіталу більш детально вивчаються окремі види оборотних активів, причини і наслідки їх зміни.

Особливу увагу під час вивчення оборотних активів приділяють *аналізу запасів*, які мають суттєвий вплив на фінансовий стан підприємства та його виробничі результати.

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» запаси визнаються активом, якщо є ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість можна достовірно визначити. Запаси підприємства включають:

- *сировину, основні та допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності*, призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб;

- *незавершене виробництво* у вигляді незакінчених оброблень і складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених технологічних процесів. Незавершене виробництво на підприємствах, що виконують роботи та надають послуги, складається з витрат на виконання незакінчених робіт (послуг), щодо яких підприємством ще не визнано доходу;

- *готову продукцію*, що виготовлена на підприємстві, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом;

- *товари* у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством із метою подальшого продажу;

- *малоцінні та швидкозношувані предмети*, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року.

Аналізуючи склад і структуру запасів, ураховують те, що для успішної діяльності підприємства *запаси мають бути оптимальними*. Найважливішими умовами досягнення цього є:

- обґрунтовані розрахунки потреби в запасах;
- налагодження стабільних відносин із постачальниками, що успішно виконують договірні зобов'язання;
- забезпечення належної організації виробничого процесу;
- раціональне визначення обсягів використання продукції на внутрішньогосподарські потреби.

У процесі аналізу запасів необхідно порівняти фактичні залишки за відповідний період із нормативами (плановою потребою), а також оцінити їх динаміку.

Надлишок або нестача запасів є факторами незадовільного фінансового стану підприємства. Причини їх утворення вивчаються під час внутрішнього аналізу в розрізі формування і використання: виробничих запасів (сировини, матеріалів, комплектуючих виробів і т. ін.), запасів незавершеного виробництва, готової продукції і товарів. За кожною групою запасів з'ясовується специфіка дії факторів, встановлюються наслідки впливу відхилень від оптимальних (нормативних) рівнів на результати виробничо-фінансової діяльності та визначаються шляхи оптимізації запасів.

Причини і наслідки зміни структури за окремими видами запасів є різними. Наприклад, *збільшення частки виробничих запасів може свідчити:*

- а) про розширення масштабів діяльності підприємства;
- б) прагнення захистити кошти від знецінення внаслідок інфляції;
- в) неефективне розпорядження матеріальними ресурсами, внаслідок чого значна частина капіталу заморожується на тривалий період у запасах, що сповільнює його оборотність.

Отже, за різної ефективності використання матеріальних оборотних активів зростання запасів в одному випадку може бути оцінено як свідчення розширення обсягів діяльності, а в іншому – як ознака зниження рівня ділової активності та відповідно збільшення періоду обороту коштів.

Разом із тим *недостатній обсяг виробничих запасів* також негативно позначається на фінансовому стані підприємства. Зменшення вкладення коштів у виробничі запаси і незавершене виробництво призводить до дефіциту окремих їх видів, збоїв у виробничому процесі, недовантаження виробничих потужностей, падіння обсягів виробництва і реалізації продукції, зростання собівартості, недоотримання прибутків і навіть до збитків.

Суб'єкти господарювання мають досягати того, щоб виробництво вчасно і в повному обсязі забезпечувалося всіма необхідними ресурсами, щоб вони не нагромаджувалися на складах.

Значну частку в оборотних активах становить *незавершене виробництво*. Збільшення залишків незавершеного виробництва може свідчити, з одного боку, про розширення виробничої діяльності, а з іншого – про уповільнення оборотності капіталу на цій стадії.

На багатьох підприємствах важливим видом оборотних активів є *готова продукція*. Збільшення залишків готової продукції негативно впливає на фінансовий стан підприємства внаслідок:

- заморожування оборотного капіталу, уповільнення його обертання;
- нестачі коштів;
- необхідності отримання додаткових кредитів і виникненням у зв'язку з цим додаткових витрат зі сплати процентів за ними;
- зростання кредиторської заборгованості перед постачальниками, бюджетом, працівниками з оплати праці тощо.

Основними причинами понаднормативних залишків готової продукції є:

- низька якість продукції;

- незадовільна організація навантажування готової продукції;
- порушення ритму роботи транспорту, затримки в оформленні транспортних документів тощо;
- посилення конкуренції, втрата ринків збуту;
- низька купівельна спроможність суб'єктів господарювання і населення;
- висока собівартість продукції;
- інфляційні процеси.

Для оцінювання структури запасів розраховується *коефіцієнт накопичення*:

Виробничі запаси і незавершене виробництво .

Готова продукція і товари

Коефіцієнт накопичення характеризує мобільність запасів і за оптимального варіанта має бути менше 1. Це співвідношення доцільне, коли продукція підприємства є конкурентоспроможною і користується попитом.

Значне перевищення оптимального значення коефіцієнта накопичення може свідчити про неефективну структуру запасів або надлишкові виробничі запаси, невиправдане зростання залишків незавершеного виробництва. У цьому випадку необхідно встановити причини збільшення залишків запасів. Щодо *виробничих запасів* це може бути зниження обсягів випуску окремих видів продукції, невідповідність фактичного витрачання запасів нормативам, нерівномірне надходження матеріальних ресурсів; щодо *незавершеного виробництва* – анулювання виробничих замовлень (договорів), підвищення собівартості продукції, недоліки в плануванні та організації виробництва, недопоставки напівфабрикатів і комплектуючих виробів; щодо *готової продукції* – падіння попиту, низька якість продукції, неритмічний її випуск і затримки відвантаження.

За інформацією форм № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» і № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» за базовий і звітний роки (додавки А, Б) проаналізуємо склад, структуру та динаміку запасів підприємства (табл. 2.17).

За результатами аналізу запасів підприємства (табл. 2.17) у звітному році порівняно з базовим їх вартість зросла на 2023 тис. грн, що становить 12,9 %. Серед видів запасів збільшення відбулося за виробничими запасами (на 357 тис. грн, або 7,6 %), готовою продукцією (на 1545 тис. грн, або 27,0 %) і товарами (на 490 тис. грн, або 42,1 %). Натомість незавершене виробництво зменшилося на 369 тис. грн, що становить 9,0 %. На кінець звітнього року в структурі запасів переважають готова продукція (41,0 %) і виробничі запаси (28,6 %).

У складі виробничих запасів зросли паливо (на 30,6 %), матеріали сільськогосподарського призначення (на 6,2 %) і малоцінні та швидкозношувані предмети (на 4,7 %). Інші види виробничих запасів зменшилися у звітному році. Серед виробничих запасів найбільшу частку в запасах на кінець звітнього року становили паливо (10,2 %), матеріали сільськогосподарського призначення (8,5 %), запасні частини (3,4 %), малоцінні та шви-

дкотношувані предмети (3,0 %).

Таблиця 2.17

Аналіз складу, структури та динаміки запасів підприємства (станом на кінець року)

Вид запасів	Базовий рік		Звітний рік		Зміни (+,-)		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в. п.	у %
А	1	2	3	4	5=3-1	6=4-2	7=5÷1×100
Запаси – всього	15664	100,0	17687	100,0	+2023	-	+12,9
1. Виробничі запаси	4695	30,0	5052	28,6	+357	-1,4	+7,6
1.1. Сировина і матеріали	113	0,7	94	0,5	-19	-0,2	-16,8
1.2. Паливо	1382	8,8	1805	10,2	+423	+1,4	+30,6
1.3. Тара і тарні матеріали	31	0,2	30	0,2	-1	-	-3,2
1.4. Будівельні матеріали	621	4,0	486	2,8	-135	-1,2	-21,7
1.5. Запасні частини	630	4,0	607	3,4	-23	-0,6	-3,7
1.6. Матеріали сільськогосподарського призначення	1411	9,0	1499	8,5	+88	-0,5	+6,2
1.7. Малоцінні та швидкозношувані предмети	507	3,3	531	3,0	+24	-0,3	+4,7
2. Незавершене виробництво	4091	26,1	3722	21,0	-369	-5,1	-9,0
3. Готова продукція	5713	36,5	7258	41,0	+1545	+4,5	+27,0
4. Товари	1165	7,4	1655	9,4	+490	+2,0	+42,1
Коефіцієнт накопичення ((п.1+п.2)÷÷(п.3+п.4))	1,277	×	0,984	×	-0,293	×	×

Коефіцієнт накопичення, що визначається відношенням виробничих запасів і незавершеного виробництва до готової продукції і товарів, характеризуючи мобільність запасів, зменшився з 1,277 у базовому році до 0,984 у звітному. В оптимальному варіанті його значення має бути менше 1, але оцінювання коефіцієнта накопичення передбачає врахування галузевих особливостей функціонування підприємств. Для даного підприємства структура запасів відповідає спеціалізації (виробництво сільськогосподарської продукції) та сприяє підвищенню ефективності фінансово-господарської діяльності.

У цілому позитивність динаміки запасів оцінюється на основі зістав-

лення з динамікою фінансових результатів діяльності підприємства. Якщо темпи приросту фінансових результатів перевищують темпи приросту запасів, це означає підвищення ефективності їх використання.

2.7. Аналіз співвідношення власного і позикового капіталу

У сучасних умовах *структура джерел формування капіталу* є фактором, який безпосередньо впливає на фінансовий стан підприємства – його фінансову стійкість, довгострокову платоспроможність, величини доходів і фінансових результатів, рентабельність діяльності.

Під час внутрішнього аналізу фінансового стану необхідно вивчити склад, структуру та динаміку власного і позикового капіталу, з'ясувати причини зміни окремих їх видів і дати оцінку цим змінам.

Аналізуючи структуру джерел формування капіталу, необхідно враховувати особливості кожної їх складової.

Власний капітал – це власні джерела фінансування суб'єкта господарювання без зазначеного строку повернення, що внесені засновниками підприємства та накопичені впродовж періоду його діяльності за рахунок насамперед реінвестованого прибутку.

Власний капітал має велике значення як основа самостійності та незалежності підприємства. Необхідність власного капіталу зумовлена вимогами самофінансування підприємства. Його особливість полягає в тому, що він інвестується на довгостроковій основі та піддається найменшому ризику. Чим більша його частка в загальній величині джерел формування капіталу, тим вищий рівень захисту кредиторів від збитків, а отже, менший фінансовий ризик втрат.

Аналіз власного капіталу вирішує такі *завдання*:

- виявлення основних джерел формування власного капіталу та визначення впливу їх зміни на фінансову стійкість підприємства;
- встановлення правових і фінансових обмежень у розпорядженні нерозподіленим прибутком;
- оцінювання пріоритетності прав на отримання дивідендів;
- з'ясування черговості прав власників при ліквідації підприємства.

Аналізуючи власний капітал, необхідно визначити частку його окремих видів, дати оцінку змін їх величини і структури.

За інформацією форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за базовий і звітний роки (додатки А, Б) проведемо горизонтальний і вертикальний аналіз власного капіталу підприємства (табл. 2.18).

За результатами горизонтального і вертикального аналізу власного капіталу підприємства (табл. 2.18) у звітному році порівняно з базовим його вартість зросла на 8637 тис. грн, що становить 15,8 %. Це відбулося за рахунок збільшення зареєстрованого (пайового) капіталу (на 1541 тис. грн, або 22,8 %), резервного капіталу (на 3559 тис. грн, або 10,0 %) і нерозподі-

леного прибутку (на 3761 тис. грн, або 59,5 %). Частка зареєстрованого

Таблиця 2.18

Горизонтальний і вертикальний аналіз власного капіталу підприємства (станом на кінець року)

Вид власного капіталу	Базовий рік		Звітний рік		Зміни (+,-)		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в. п.	у %
А	1	2	3	4	5=3-1	6=4-2	7=5÷1×100
Власний капітал – усього	54554	100,0	63191	100,0	+8637	–	+15,8
1. Зареєстрований (пайовий) капітал	6755	12,4	8296	13,1	+1541	+0,7	+22,8
2. Додатковий капітал	5909	10,8	5685	9,0	-224	-1,8	-3,8
3. Резервний капітал	35565	65,2	39124	61,9	+3559	-3,3	+10,0
4. Нерозподілений прибуток	6325	11,6	10086	16,0	+3761	+4,4	+59,5

(пайового) капіталу у власному капіталі зросла з 12,4 до 13,1 %, нерозподіленого прибутку – з 11,6 до 16,0 %, а частка резервного капіталу знизилася з 65,2 до 61,9 %. Що стосується додаткового капіталу, то його вартість зменшилася на 224 тис. грн (3,8 %), а його частка у власному капіталі знизилася з 10,8 до 9,0 %.

У цілому склад і структура власного капіталу підприємства сприяють ефективному його використанню.

Фактори зміни видів власного капіталу встановлюються за даними форми № 4 «Звіт про власний капітал» (додатки А, Б) (табл. 2.19).

Аналіз факторів зміни власного капіталу підприємства (табл. 2.19) дає змогу сформулювати такі висновки:

- зареєстрований (пайовий) капітал у базовому і звітному роках збільшився відповідно на 1561 і 1541 тис. грн за рахунок перевищення внесків до капіталу над вилученням частки в капіталі;

- додатковий капітал зменшився у базовому і звітному роках відповідно на 85 і 224 тис. грн у зв'язку з уцінкою основних засобів;

- резервний капітал збільшився у результаті відрахувань з чистого прибутку: в базовому році – на 7649 тис. грн, звітному році – на 3559 тис. грн;

- нерозподілений прибуток у базовому році зменшився на 4012 тис. грн, а в звітному році збільшився на 3761 тис. грн;

- у цілому власний капітал збільшився за рахунок чистого прибутку (6325 тис. грн – базовий рік, 10086 тис. грн – звітний рік) і зменшився у результаті уцінки основних засобів (85 тис. грн – базовий рік, 224 тис. грн –

звітний рік), відрахувань до резервного капіталу (923 тис. грн – базовий

Таблиця 2.19

Аналіз факторів зміни власного капіталу підприємства, тис. грн

Показник ¹	Зареєстрований (пайовий) капітал		Капітал у дооцінках		Додатковий капітал		Резервний капітал	
	базовий рік	звітний рік	базовий рік	звітний рік	базовий рік	звітний рік	базовий рік	звітний рік
Залишок на початок року	5194	6755	-	-	5994	5909	27916	35565
Коригування:								
Скоригований залишок на початок року	5194	6755	-	-	5994	5909	27916	35565
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	-	-	-	-	-	-	-	-
Розподіл прибутку:								
Відрахування до резервного капіталу	-	-	-	-	-	-	7649	3559
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	-	-	-	-	-	-	-	-
Внески учасників:								
Внески до капіталу	1765	1838	-	-	-	-	-	-
Вилучення капіталу:								
Вилучення частки в капіталі	(204)	(297)	-	-	-	-	-	-
Інші зміни в капіталі	-	-	-	-	(85)	(224)	-	-
Разом змін у капіталі	1561	1541	-	-	(85)	(224)	7649	3559
Залишок на кінець року	6755	8296	-	-	5909	5685	35565	39124

1. Наводяться статті, за якими є інформація у формі № 4.

Продовж. табл. 2.19

Показник ¹	Нерозподілений прибуток		Неоплачений капітал		Вилучений капітал		Разом	
	базовий рік	звітний рік	базовий рік	звітний рік	базовий рік	звітний рік	базовий рік	звітний рік
Залишок на початок року	10337	6325	-	-	-	-	49441	54554
Коригування:								
Скоригований залишок на початок року	10337	6325	-	-	-	-	49441	54554
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	6325	10086	-	-	-	-	6325	10086
Розподіл прибутку:								
Відрахування до резервного капіталу	(7649)	(3559)	-	-	-	-	-	-
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	(923)	(928)	-	-	-	-	(923)	(928)
Внески учасників:								
Внески до капіталу	(1765)	(1838)	-	-	-	-	-	-
Вилучення капіталу:								
Вилучення частки в капіталі	-	-	-	-	-	-	(204)	(297)
Інші зміни в капіталі	-	-	-	-	-	-	(85)	(224)
Разом змін у капіталі	(4012)	3761	-	-	-	-	5113	8637
Залишок на кінець року	6325	10086	-	-	-	-	54554	63191

1. Наводяться статті, за якими є інформація у формі № 4.

рік, 928 тис. грн – звітний рік) і вилучення частки в капіталі (204 тис. грн – базовий рік, 297 тис. грн – звітний рік).

Загалом динаміка змін у складі власного капіталу є позитивною.

Одночасно слід ураховувати, що фінансування діяльності підприємства тільки за рахунок власних коштів не завжди вигідне для нього, особливо коли виробництво має сезонний характер. Тому суб'єкти господарювання у процесі діяльності широко використовують *позиковий капітал*: у вигляді довгострокових кредитів, як правило, під час формування необоротних активів; короткострокових кредитів банків – для формування оборотних активів.

Залучення позикових коштів сприяє поліпшенню фінансового стану за умови, що вони не заморожуються на тривалий час у господарській діяльності, а своєчасно повертаються. В іншому випадку може виникнути прострочена кредиторська заборгованість, що в підсумку призводить до виплати штрафів, застосування санкцій і погіршення фінансового стану.

Аналіз складу, структури та динаміки позикового капіталу передбачає з'ясування *ролі довго- і короткострокових кредитів* у діяльності підприємства. Довгострокових кредитів може не бути серед джерел фінансування з причин невиконання їх залучення (за діючими умовами кредитування) або внаслідок незадовільного оцінювання банком кредитоспроможності позичальника. Потрібно звернути особливу увагу на те, чи серед зобов'язань немає короткострокових кредитів банку, оскільки це один із чинників зниження рентабельності власного капіталу (за наявності об'єктів кредитування і прийнятних умов отримання кредиту).

Якщо підприємство в змозі забезпечити вищий рівень віддачі на вкладений капітал, ніж платить за кредитні ресурси, то, залучаючи позикові кошти, воно може контролювати більші грошові потоки, розширювати масштаби діяльності, підвищувати рентабельність власного капіталу.

Разом із тим необхідно враховувати, що пропорційно підвищенню частки позикового капіталу в джерелах формування капіталу зростає ризик зниження фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, зменшується прибутковість сукупних активів унаслідок виплати позикового процента.

За інформацією форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за базовий і звітний роки (додатки А, Б) проведемо горизонтальний і вертикальний аналіз позикового капіталу підприємства (табл. 2.20).

За результатами горизонтального і вертикального аналізу позикового капіталу підприємства (табл. 2.20) у звітному році порівняно з базовим його величина зменшилася на 1517 тис. грн, що становить 39,3 %. При цьому довгострокові зобов'язання і забезпечення скоротилися на 365 тис. грн (49,7 %), а поточні зобов'язання і забезпечення – на 1152 тис. грн (36,9 %). У результаті таких змін частка довгострокових зобов'язань і забезпечень у позиковому капіталі знизилася з 19,0 до 15,8 %, а частка поточних зобов'язань і забезпечень відповідно зросла з 81,0 до 84,2 %.

Довгострокові зобов'язання і забезпечення складаються виключно з довгострокових кредитів банків. У складі поточних зобов'язань суттєво зменшилися короткострокові кредити банків (на 490 тис. грн, або 49,5 %) і

Горизонтальний і вертикальний аналіз позикового капіталу підприємства (станом на кінець року)

Вид позикового капіталу	Базовий рік		Звітний рік		Зміни (+,-)		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в. п.	у %
А	1	2	3	4	5=3-1	6=4-2	7=5÷1×100
Позиковий капітал – усього	3859	100,0	2342	100,0	-1517	-	-39,3
1. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	735	19,0	370	15,8	-365	-3,2	-49,7
1.1. Довгострокові кредити банків	735	19,0	370	15,8	-365	-3,2	-49,7
2. Поточні зобов'язання і забезпечення	3124	81,0	1972	84,2	-1152	+3,2	-36,9
2.1. Короткострокові кредити банків	990	25,7	500	21,3	-490	-4,4	-49,5
2.2. Поточна кредиторська заборгованість ¹	2115	54,8	1303	55,6	-812	+0,8	-38,4
2.3. Поточні забезпечення	-	-	140	6,0	+140	-	×
2.4. Інші поточні зобов'язання ²	19	0,5	29	1,3	+10	+0,8	+52,6

1. Без урахування ряд. 1621. Включаючи додаткові статті: ряд. 1635, 1640, 1645, 1650 (додаток В).

2. З урахуванням додаткової статті: ряд. 1670 (додаток В).

поточна кредиторська заборгованість (на 812 тис. грн, або 38,4 %). Натомість збільшилися інші поточні зобов'язання, а в звітному році сума поточних забезпечень становила 140 тис. грн. Найбільшу частку в позиковому капіталі займає поточна кредиторська заборгованість (55,6 % станом на кінець звітнього року).

Отже, зміни в складі та структурі позикового капіталу свідчить про зменшення використання підприємством кредитів банків і скорочення поточної кредиторської заборгованості.

Завдяки залученню позикових коштів підприємство отримує суттєві переваги. Однак за певних умов це може призвести до погіршення фінансового стану, тому важливим питанням в аналізі структури джерел формування капіталу є оцінювання оптимальності співвідношення власного і позикового капіталу.

На співвідношення власного і позикового капіталу впливає низка факторів, зумовлених внутрішніми і зовнішніми умовами діяльності суб'єкта господарювання та обраною ним фінансовою стратегією. До них належать:

- ⇒ розширення або скорочення обсягів діяльності (впливає на динаміку потреб у залученні коштів);
- ⇒ тривалість одного обороту оборотних активів;
- ⇒ співвідношення тривалості виробничо-комерційного циклу та періоду погашення поточної кредиторської заборгованості;
- ⇒ структура витрат підприємства;
- ⇒ накопичення надлишкових запасів, недіючого обладнання, матеріалів тощо;
- ⇒ вилучення коштів на створення сумнівної дебіторської заборгованості, що спричиняє збільшення додаткового позикового капіталу.

У теорії та практиці фінансового аналізу *проблема оптимального співвідношення власного і позикового капіталу не має однозначного вирішення*. Вчені-економісти по-різному оцінюють оптимальність співвідношення власного і позикового капіталу (наприклад, 70 : 30; 60 : 40; зазвичай – 50 : 50). Кожне підприємство має визначати його у взаємозв'язку зі структурою основного й оборотного капіталу, швидкістю оборотності оборотних активів та іншими факторами.

На структуру джерел формування капіталу безпосередньо впливає *тривалість обороту коштів*. Підприємство, період обороту коштів у якого менший, може мати більшу частку позикових джерел у сукупних пасивах без загрози для власної платоспроможності та без збільшення ризику для кредиторів. Суб'єктам господарювання зі швидкою оборотністю капіталу легше забезпечити надходження коштів і, отже, розрахуватися за своїми зобов'язаннями. Такі підприємства є більш привабливими для інвесторів і кредиторів.

Важливе значення під час оцінювання раціональності структури джерел формування капіталу має *співвідношення тривалості виробничо-комерційного циклу та періоду погашення кредиторської заборгованості*. Чим більший період виробничо-комерційного циклу обслуговується капіталом кредиторів, тим меншою може бути частка власного капіталу в сукупних пасивах підприємства.

Ще один фактор, який впливає на співвідношення власних і позикових коштів, – *структура витрат підприємства*. Чим більша частка постійних витрат у собівартості продукції, тим вищий ризик неплатоспроможності підприємства, якщо з певних причин його доходи зменшуються. Отже, суб'єкти господарювання, у яких висока частка постійних витрат у загальній сумі витрат, повинні мати більшу частку власного капіталу.

Таким чином, аналіз структури власного і позикового капіталу необхідний для оцінювання раціональності джерел фінансування діяльності підприємства та його ринкової стабільності. Цей чинник дуже важливий, по-перше, для зовнішніх користувачів інформації (наприклад, для банків, інвесторів, постачальників ресурсів) у зв'язку з визначенням ступеня фі-

нансового ризику і, по-друге, для самого підприємства під час обґрунтування фінансової стратегії.

Запитання для перевірки знань

1. *Якою є загальна структурна побудова балансу (звіту про фінансовий стан)?*
2. *В якій послідовності будуються моделі рівності балансу?*
3. *Яким є основне балансове рівняння?*
4. *Що таке активи? Які ключові положення містить визначення активів?*
5. *Що таке необоротні активи? З яких видів вони складаються?*
6. *Що таке оборотні активи? З яких видів вони складаються?*
7. *У чому полягає сутність принципу нетто-балансу?*
8. *Що таке власний капітал? Які функції він виконує?*
9. *Що таке зобов'язання? На які види вони поділяються?*
10. *Що таке майновий стан підприємства? У чому полягає сутність скороченого аналітичного балансу?*
11. *Як будується актив скороченого аналітичного балансу?*
12. *У чому полягає сутність горизонтального (часового) і вертикального (структурного) аналізу скороченого аналітичного балансу?*
13. *Що є показниками горизонтального і вертикального аналізу активу скороченого аналітичного балансу?*
14. *Яка система структурних показників використовується в аналізі структури майна (активів)?*
15. *Що належить до основних позитивних характеристик майнового стану підприємства з погляду загальної інформації активу балансу?*
16. *Як урахується фактор інфляції в аналізі динаміки загальної вартісної оцінки активів?*
17. *Що необхідно враховувати, оцінюючи інформацію розділу I активу балансу «Необоротні активи»?*
18. *Які ознаки і тенденції в майновому стані можна вважати позитивними за результатами аналізу статей розділу II активу балансу «Оборотні активи»?*
19. *Як будується пасив скороченого аналітичного балансу?*
20. *Які показники належать до горизонтального і вертикального аналізу пасиву скороченого аналітичного балансу?*
21. *Яка система структурних показників використовується в аналізі структури джерел формування капіталу (пасивів)?*
22. *Які ознаки і тенденції у фінансовому стані підприємства можна вважати позитивними з погляду загальної інформації пасиву балансу?*
23. *За яких варіантів зміни складових пасиву підвищуватиметься частка власного капіталу в джерелах формування капіталу?*

24. Як поділяються активи за характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту?
25. Які види активів належать до матеріальних, нематеріальних, фінансових?
26. Що таке валові та чисті активи?
27. Як поділяються активи за рівнем ліквідності?
28. Як інформація щодо класифікації видів активів (майна) за різними ознаками використовується в оцінюванні фінансового стану суб'єктів господарювання?
29. Як поділяються пасиви за характером формування (власністю)?
30. Як поділяється власний капітал за ознакою рівня відповідальності?
31. Які виокремлюються види власного капіталу за формами існування?
32. Як класифікують зобов'язання за періодом погашення, за терміновістю сплати?
33. З якою метою можуть залучатися позикові кошти? Як вони поділяються за формою залучення?
34. Як поділяються зобов'язання за формою забезпечення?
35. Як інформація щодо класифікації видів пасивів (джерел формування капіталу) за різними ознаками використовується в оцінюванні фінансового стану підприємств?
36. Як визначаються показники, що характеризують рух основних засобів? Як оцінюється їх динаміка?
37. Які показники використовуються для оцінювання функціонального (технічного) стану основних засобів?
38. Які показники характеризують виробничий потенціал підприємства?
39. Що належить до нематеріальних активів?
40. За якими напрямками проводиться аналіз нематеріальних активів?
41. Що таке оборотні активи? Яке вони мають значення в оцінюванні фінансового стану підприємства?
42. Як поділяються оборотні активи за ознакою сфери розміщення?
43. Які види належать до оборотних активів у матеріальній формі, в розрахунках і грошовій формі?
44. Як визначається за даними балансу величина власних оборотних активів?
45. Як поділяються оборотні активи за ознакою рівня ліквідності?
46. Що включають запаси підприємства?
47. Як досягти оптимальності запасів?
48. Про що може свідчити збільшення частки виробничих запасів у структурі оборотних активів?
49. Чому нестача виробничих запасів негативно позначається на фінансовому стані підприємства?
50. Якими можуть бути основні причини понаднормативних залишків готової продукції?
51. Як визначається коефіцієнт накопичення для оцінювання структури запасів?

52. Які завдання дає змогу вирішити аналіз власного капіталу?
53. Що необхідно з'ясувати під час проведення аналізу довго- і коротко-строкових кредитів?
54. Які фактори впливають на співвідношення власного і позикового капіталу?

Тести

Серед наведених відповідей на тестові питання знайдіть повну правильну відповідь.

2.1. Валюта балансу – це:

- а) загальна вартість власного капіталу;
- б) загальна вартість майна (джерел формування капіталу);
- в) необоротні активи;
- г) основні та оборотні засоби.

2.2. Яка з наведених моделей характеризує рівність балансу:

- а) $AI + AII + AIII = PI + PII + PIII + PIV$;
- б) $AI + AII + AIII = PI + PII + PIII$;
- в) $AI + AII = PI + PII + PIII + PIV + PV$;
- г) $AI + AII + AIII + AIV = PI + PII + PIII + PIV$?

2.3. Який вигляд має основне балансове рівняння:

- а) активи = власний капітал + довгострокові зобов'язання і забезпечення;
- б) основні засоби + оборотні засоби = валюта балансу;
- в) необоротні активи + оборотні активи = власний капітал + поточні зобов'язання і забезпечення;
- г) активи = зобов'язання + власний капітал?

2.4. Ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому, – це визначення:

- а) власного капіталу;
- б) оборотних активів;
- в) активів.

2.5. Критерії визнання активів згідно з НП(С)БО 1:

- а) матеріальна форма;
- б) наявність права власності;
- в) виникнення у результаті минулих подій, здійснення контролю підприємством, майбутні економічні вигоди;
- г) намір придбати активи, одержати в майбутньому економічні вигоди та можливість достовірної оцінки.

2.6. Що не належить до необоротних активів:

- а) нематеріальні активи;
- б) основні засоби;
- в) довгострокові біологічні активи;